

ספר שמואל א - פרק א

סיכום הפרק

1. לאלקנה שתי נשים, חנה ופנינה, לחנה אין בנים, ופנינה מכעיסה על זה
2. חנה מתפללת אל ה' בבכי, ונודרת שאם ה' יתן לה בן שתתנו לו ויהיה נזיר
3. עלי הכהן רואה אותה מדברת בלי שישמע קולה, וחושב שהיא שיכורה
4. חנה מודיע לו על תוכן תפילתה, והוא מבטיח לה שה' ימלא בקשתה
5. נולד לחנה בן וקוראת לו שמואל, ואומרת שמה' שאילתיהו
6. כשחנה גומרת להניק את שמואל, מעלה אותו לשילה אל עלי

דברי הנביא

<p>לא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ: יב וְהָיָה כִּי הִרְבִּתָּה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְיָ הָיוּ וְעַלִּי שָׁמַר אֶת־פִּיהָ: יג וְחִנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל־לִפְיָהּ רַק שִׁפְתֶיהָ נָעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמַע וַיַּחְשְׁבֶהָ עַלִּי לְשִׁכְרָה: and Eli thought her to be: drunk</p>	<p>יֵא וַתְּדַר נָדָר וַתֹּאמֶר יְיָ-הָיָה צְבָאוֹת אִם־רְאָה תִרְאֶה בְּעַנֵּי אַמְתֶּךָ וַיִּכְרַתְנִי וְלֹא־תִשְׁכַּח אֶת־אַמְתֶּךָ וְנִתְתָּה לְאַמְתֶּךָ זָרַע אֲנָשִׁים וְנִתְתִּיו לִי-הָיָה כָּל־יְמֵי חַיָּוִי וּמִוֶּרֶה and she made a vow if you will see the suffering of your servant and I will not forget you and you will be given to your servant male offspring and I will give me - the LORD will be my witness and a razor</p>
---	---

דברי חז"ל

א - מן הרמתים צופים: תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל...ותו ליכא? והכתיב ויהי איש אחד מן הרמתים צופים, אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל! מיהוה טובא הו. כדתניא: הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא, נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ושלא הוצרכה לא נכתבה (מגילה דף יד.)

יא - ה' צבאות: מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות; אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד? (ברכות לא:)

יג - וחנה היא מדברת על לבה: אמר ר' המנונא: כמה הלכתא גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה: מדברת על לבה - מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו. רק שפתייה נעות - מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו. וקולה לא ישמע - מכאן, שאסור להגביה קולו בתפלתו (שם.)

ספר שמואל א - פרק ב דף 1

דברי הנביא

א ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבלי ביה הנה רמה קרני ביה הנה רחב פלי על-אויבי ביה שמחתי
And Channa prayed, and said, My heart rejoices in Hashem, my horn is
exalted in Hashem; my mouth is enlarged over my enemies; because I rejoice in your salvation:

דברי חז"ל

רמה קרני ולא רמה פכי. דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בפך
לא נמשכה מלכותן (מגילה יד).

דברי הנביא

ב אין-קדוש ביה הנה ביה-אין בלתך ואין צור כא-להינו:
There is none holy as Hashem; for there is none beside you; nor is there any rock like our G-d:

דברי חז"ל

ואין צור כאלהינו - אין צייר כאלהינו. אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח
ונשמה קרבים ובני מעים, אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומטיל בה רוח ונשמה
קרבים ובני מעים (שם)

דברי הנביא

ו-? הנה ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:

Hashem brings death, and returns to life; he brings down to Sheol, and brings up:

דברי חז"ל

בית שמאי אומרים: שלש כתות הן ליום הדין: אחת של צדיקים גמורין, ואחת של רשעים
גמורין, ואחת של בינוניים. צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי עולם, רשעים גמורין
נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם... בינוניים יורדין לגיהנם ומצפצפין ועולין... ועליהם אמרה חנה
ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל (ראש השנה דף טז-יז).

דברי הנביא

ח מְקִיִּים מֵעֶפְרָר וְלֹא מֵאֲשַׁפֹּת יָרִים אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם־נְדִיבִים וְכֶסֶף כְּבוֹד יִנְחֹלֶם כִּי לִיהוָה מְצַקִּי
He raises up the poor from the dust, and lifts up the beggar from the dunghill, to
set them among princes, and to make them inherit the throne of glory; for the pillars of the earth are
Hashem's, and he has set the world upon them:

דברי חז"ל

ראה הקב"ה שצדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור, שנא' כי לה' מצקי ארץ וישת עליהם
תבל (יומא לח:)

דברי הנביא

יֵא וַיִּלְךָ אֱלֹקֵנָה הַרְמַתָּה עַל־בֵּיתוֹ וְהִנְעַר הָיָה מִשְׁרַת (was serving) אֶת־יְיָ הַזֶּה אֶת־פָּנָי עָלַי הַכְּהֵן:

דברי חז"ל

מכאן למשמש פני תלמידי חכמים כמשמש פני השכינה (רש"י)

ספר שמואל א - פרק ב

סיכום הפרק

1. בני עלי, חפני ופנחס, לא הלכו בדרך ה'. היו מהכהנים שלקחו מזובחי הזבחים יותר ממה שמגיע להם, ולקחו בשר בחזקה לפני הקטרת החלבים. הם גם שהו (delayed) קרבנות הנשים.
2. שמואל שרת את ה', ועלי בירך את אלקנה וחנה ונולד לה 5 ילדים. שמואל הולך וגדל ומוצא חן בעיני ה' ואנשים.
3. עלי מוכיח את בניו על מעשיהם הרעים ולא שומעים אליו.
4. איש ה' בא אל עלי ואומר לו שבגלל שבניו ביזו את הכהונה כל צעצעיו ימותו צעירים.

דברי הנביא

מאת כל־העם אלה:	כב ועלי זקן מאד
כה אם יחטא איש לאיש	ושמע את כל־אשר יעשון בניו לכל־ישראל
א judge tries him	ואת אשר־ישכבן and that they committed adultery
ואם לי־הזה יחטא־איש	את־הנשים הצבאות the women who congregated
מי יתפלל־לו	פתח אהל מועד:
who will speak in his defense	כג ויאמר להם למה תעשון פדברים האלה
ולא ישמעו לקול אביהם	אשר אנכי שמע
כי־חפץ י־הזה להמיתם:	את־דבריכם רעים

דברי חז"ל

ואת אשר־ישכבן: כל האומר בני עלי חטאו - אינו אלא טועה, מתוך ששהו את קיניהן מיהא

מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום (יומא ט.)

כי־חפץ י־הזה להמיתם: כתוב אחד אומר (יחזקאל י"ח) כי לא אחפוץ במות המת, וכתוב אחד

אומר כי חפץ ה' להמיתם! כאן בעושין תשובה, כאן בשאין עושין תשובה. כתוב אחד אומר

(דברים י') כי לא ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב אחד אומר (במדבר ו') ישא ה' פניו אליך, כאן

קודם גזר דין, כאן לאחר גזר דין (נדה ע:)

ספר שמואל א – פרק ג

סיכום הפרק

1. הנבואה היתה נדירה בימים ההם, ועלי הזדקן
2. ה' קורא אל שמואל והוא חושב שעלי קורא לו, עד שעלי מסביר לו שהוא מתחיל לנבא
3. ה' אומר לשמואל שיתחיל להעניש את משפחת עלי בגלל שבניו ביזו את ה' ועלי לא הוכיחם כראוי
4. שמואל לא רצה להגיד לעלי את דבר ה', אבל עלי הכריחו להגיד
5. כל העם ידעו כי שמואל הוא נביא נאמן לה'

דברי הנביא

ג וְנָרַא אֶל־אֱלֹהִים טָרַם יִכְפֹּה
וְשִׁמוּאֵל שָׁכַב בְּהִיכַל יְהוָה
אֲשֶׁר־שָׁם אָרוֹן אֱלֹהִים:
יג וְהִגַּדְתִּי לוֹ
כִּי־שָׁפֹט אָנִי אֶת־בֵּיתוֹ עַד־עוֹלָם
בְּעֵינֵי אֲשֶׁר־יָדַע
כִּי־מִקְלָלִים לָהֶם בְּנָיו
וְלֹא כָהָה בָּם:
יד וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבַיִת עֲלֵי
אִם־יִתְכַפֵּר עֵינֹן בַּיִת־עֲלֵי
בְּזָבַח וּבְמִנְחָה עַד־עוֹלָם:

דברי חז"ל

ג ונר אלהים טרם יכבה: אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנא' (קהלת א) וזרח השמש ובא השמש, עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי (יומא דף לח:)
יד ולכן נשבעתי לבית עלי: מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע, שנאמר ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה. אמר רבא: בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה. אביי אמר: בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים.
רבה ואביי מדבית עלי קאתו, רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין, אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין (ראש השנה דף יח).
יז כה יעשה לך א-להים וכה יוסיף אם תכחד ממני: קללת חכם אפילו על תנאי היא באה.
מנלן? מעלי, דקאמר ליה לשמואל: כה יעשה... אם תכחד ממני, ואף על גב דכתיב: ויגד לו שמואל את כל הדברים, ואפ"ה כתיב: (שמואל א:ח) ולא הלכו בניו בדרכיו (מכות דף יא.).

ספר שמואל א – פרק ד

סיכום הפרק

1. בני ישראל יוצאים למלחמה נגד פלישתים, ונופלים כארבעת אלפים איש
2. מביאים את ארון הברית למערכה בקול תרועה גדולה
3. הפלישתים מאוד פוחדים מה', אבל ממשיכים להלחם עד שהכו מישראל שלשים אלף איש, ושאר ישראל נסים לאהליהם
4. הארון נשבה על ידי הפלישתים, וחפני ופנחס נהרגו
5. כששומע עלי שנשבה הארון נופל לאחוריו ומת
6. אשת פנחס שומעת על לקיחת הארון, מיתת חמיה ומיתת בעלה ויולדת בן, שקוראים אי כבוד, ומתה

דברי הנביא

יא וַאֲרוֹן אֱ-לֹהִים נִלְקַח
וַשָּׁנָה בְּנִי-עָלִי מָתוּ חֲפָנִי וּפִינְחָס:
יב וַיִּרְצַץ אִישׁ-בְּנִימֹן מִהַמַּעַרְכָּה
וַיָּבֹא שְׁלֵה בַיּוֹם הַהוּא
וּמִדָּוִד קָרְעִים וַאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ:

דברי חז"ל

יב וירצץ איש בנימן: זה היה שאול שחטף את הלוחות מיד גלית וברח לו (רש"י)

ספר שמואל א – פרק ה

סיכום הפרק

1. הפלשתים הביאו את הארון לאשדוד, ושמו אותו בבית דגון
2. הפסל נפל לפני הארון וגם נכרתו ראשו וכפות רגליו
3. ה' הכה את תושבי אשדוד במחלות, והחליטו להסב את הארון לגת
4. ה' הכה גם את אנשי גת, שולחים את הארון לעקרון, וגם שם הוכו אנשי העיר

דברי הנביא

ד וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר מִמַּחֲרָתָהּ
וְהִנֵּה דָגוֹן נָפֵל לְפָנָיו אֶרְצָה
לְפָנַי אֲרוֹן יְ-הוָה
וְרֹאשׁ דָּגוֹן
וּשְׁתֵּי כַפּוֹת יָדָיו
כָּרְתוֹת אֶל-הַמִּפְתָּן

רַק דָּגוֹן נִשְׁאַר עָלָיו:
ה עַל-כֵּן לֹא יִדְרְכוּ כְהַנִּי דָגוֹן
וְכָל-הַבְּאֵיִם בֵּית-דָּגוֹן
עַל-מִפְתָּן דָּגוֹן בְּאֶשְׁדּוֹד
עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

דברי חז"ל

עַל-כֵּן לֹא יִדְרְכוּ כְהַנִּי דָגוֹן: ישראל המרו את אלהים יותר מאומות העולם דכתיב על כן לא ידרכו כהני דגון אבל בישראל כתיב (צפניה א) ופקדתי על כל הדולג על המפתן (ילקוט שמעוני)

ספר שמואל א – פרק ו

סיכום הפרק

1. הארון נשאר בשדה פלשתים שבעה חדשים עד שהחליטו איך להחזירו
2. כהני הפלשתים והקוסמים אמרו להחזירו על עגלה חדשה שימשך על ידי שתי פרות אשר לא עלה עליהם עול, וכלי זהב ישימו בארגז מצידו
3. הפלשתים בחנו, אם ילכו הפרות דרך בית שמש יהיה סימן שכל המכות היו מאת ה'
4. הפרות הלכו דרך בית שמש, וכראו אנשי בית שמש את הארון שמחו והקריבו קרבנות
5. אנשי בית שמש לא נהגו ביראה כלפי הארון ונהרגו שבעים וחמישים אלף איש
6. אנשי בית שמש בקשו מאנשי קרית יערים לבוא להעלות את הארון אליהם

דברי הנביא

אֶל־שִׁדָּה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית־הַשְּׁמִשִּׁי	יג וּבַיִת שְׁמֵשׁ קִצְרִים
וַתַּעֲמֵד נָשִׁים	קִצְרֵי־חֹטִים בְּעַמְּק
וְשָׁם אָבָן גְּדוֹלָה	וַיִּשְׁאוּ אֶת־עֵינֵיהֶם
וַיִּבְקְעוּ אֶת־עֲצֵי הָעֵגְלָה	וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרוֹן
וְאֶת־הַפְּרוֹת	וַיִּשְׁמְחוּ לְרֵאוֹת:
הָעֹלֹ עֲלֶיהָ לִי־הִנֵּה:	יד וְהָעֵגְלָה בָּאָה

דברי חז"ל

וישאו את עיניהם ויראו את הארון וישמחו לראות: ואנשי בית שמש כיון שראו את הארון היה להם ליטול את הבגדים שלהם ולהניחם על פניהם ולבא וליפול לפני הארון שעה אחת או שנים או שלש עד שיתכסה הארון כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו. והם לא עשו כן אלא כשהיו רואין את הארון התחילו שוחקין וזוקפין את עיניהם ועומדים ומרקדים ומדברים דברים יתרים. לפיכך נפלו מישראל חמשים אלף וגם סנהדרי גדולה עמהם...שלא היה בהם דרך ארץ. ללמדך שלא חסר מישראל אפילו שוה פרוטה שלא

כדין אלא הכל בדין אמת. (אליהו רבה י"א)

ספר שמואל א – פרק ז

סיכום הפרק

1. הארון נשאר בקרית יערים עשרים שנה בבית עמינדב
2. העם חזרו בתשובה, ושמואל השפיע עליהם להסיר אלהי הנכר מתוכם
3. שמואל קבץ את כל העם במצפה, שם צמו כל היום ושמואל שפט את העם
4. הפלישתים באו להלחם עם העם שנקבצו במצפה, ושמואל התפלל אל ה'
5. בני ישראל הכו את הפלשתים ולקחו בחזרה כל הערים שכבשו פלישתים. הפלשתים שוב לא באו בגבול ישראל כל ימי שמואל
6. כל שנה ושנה שמואל יצא מביתו לשפוט את העם בבית אל, בגלגל, במצפה ובביתו ברמה

דברי הנביא

טו וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל
כָּל יְמֵי חַיָּו:
טז וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה
וְסָבַב בֵּית־אֵל וְהַגְּלָל וְהַמְצָפָה
וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל
אֶת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה:
יז וַתִּשְׁבְּתוּ הָרְמָתָה
כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ
וְשָׁם שָׁפֹט אֶת־יִשְׂרָאֵל
וַיָּבֹר־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיְהוָה:

דברי חז"ל

והלך מדי שנה בשנה: מצינו משה ושמואל שוין כאחת, שנאמר (תהלים צט) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, בא וראה כמה בין משה לשמואל משה היה נכנס ובא אצל הקב"ה לשמוע הדבור ואצל שמואל היה הקב"ה בא שנאמר (לעיל ג) ויבא ה' ויתיב, למה כד? אמר הקב"ה בדין ובצדקה אני בא עם האדם משה היה יושב ומי שהיה לו דין בא אצלו ונידון, שנאמר (שמות יח) וישב משה לשפוט את העם, אבל שמואל היה טורח בכל מדינה ומדינה ושופט כדי שלא יצטערו לבא אצלו, שנאמר והלך מדי שנה בשנה, אמר הקב"ה משה שהיה יושב במקום אחד לדון את ישראל יבא אצלי לאוהל מועד לשמוע הדבור, אבל שמואל שהלך אצל ישראל בעיירות ודן אותם אני הולך ומדבר עמו (שמות רבה פרשה טז ד"ה ג ד"א משכו)

כי־שם ביתו: הרוצה להנות, יהנה כאלישע, ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי שנא' ותשובתו הרמתה כי שם ביתו. ואמר רבי יוחנן: שכל מקום שהלך שם - ביתו עמו (ברכות דף י:)

ספר שמואל א - פרק ח

סיכום הפרק

1. כאשר הזקין שמואל שם בניו שופטים תחתיו ולא הלכו בדרכיו
2. בני ישראל בקשו משמואל שימנה מלך לשפוט אותם
3. ה' כעס על זה שבקשו מלך במקום ממלכת ה'
4. ה' אמר לשמואל שיגיד לעם משפט המלך
5. שמואל אמר לעם שהמלך יקח את כל רכושם, אבל לא שומעים אליו ועומדים בבקשתם
6. ה' אמר לשמואל שישמע לבקשת העם להמליך מלך

דברי הנביא

ט וַיִּמְאַנּוּ הָעָם
לְשִׁמֶעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל
וַיֹּאמְרוּ לֹא
כִּי אִם־מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ:
כ וְהֵייוּ גַם־אֲנַחְנוּ
כָּכָל־הַגּוֹיִם
וּשְׁפָטֵנוּ מִלְּפָנָיו
וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מַלְחַמֹּתֵינוּ:

דברי חז"ל

ג - ולא הלכו בניו בדרכיו: כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה, שנאמר ולא הלכו בניו בדרכיו, בדרכיו הוא דלא הלכו - מיחטא נמי לא חטאו. אלא מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע - שלא עשו כמעשה אביהם, שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם...והם לא עשו כן, אלא ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן. (שבת דף נ.ו.)

ו - וירע הדבר בעיני שמואל: ג' מצות נצטוו ישראל בביאתן לארץ למנות להם מלך, ולבנות בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק. אם כן למה נענשו בימי שמואל? לפי שהקדימו על ידן (תוספתא סנהדרין פ"ד) (להסביר דברי התוספתא יש לעיין בציטוט דברי המאירי בפרק ט)

כ - ככל הגוים: לא בקשו להם מלךאלא להעבידם עבודת כוכבים, שנא' והיינו גם אנחנו ככל

הגוים (ספרי דברים יז)

ספר שמואל א - פרק ט

סיכום הפרק

1. לקיש, משבט בנימין, בן ושמו שאול, ואין טוב כמוהו בישראל, משכמו ומעלה גבוה מכל העם
2. נאבד לקיש כמה אתונות ושולח את שאול ואחד מעבדיו לבקשם
3. הם לא מוצאו את האתונות והחליטו לשאול את הרואה היכן הם
4. נערות שיצאו לשאוב מים אמרו לשאול איפה למצוא את שמואל
5. ה' כבר אמר לשמואל שלמחרת ישלח אליו איש שימנה לנגיד על ישראל, וכשראה שמואל את שאול ה' אמר לו שהוא האיש שעליו דבר
6. שמואל מבקש משאול שיאכל איתו, ואומר לו שנמצאו האותונות
7. שמואל מושיב את שאול בראש הקרואים ונותן לו מנה שהיה שמורה לו
8. שמואל מעלה את שאול אל הגג ומדבר אליו

דברי הנביא

וְהוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים	טו וְיִ־הִזָּה גְלָה
כִּי רָאִיתִי אֶת־עַמִּי	אֶת־אֶזְנוֹ שְׂמוּאֵל
כִּי בָּאָה צֶעֱקָתוֹ אֵלַי:	יּוֹם אֶחָד לַפְּנֵי בּוֹא־שְׂאוּל לְאֹמֶר:
יִזְ וְשְׂמוּאֵל רָאָה אֶת־שְׂאוּל	טז כְּעַת מָחָר
וְיִ־הִזָּה עֲנָהוּ הִנֵּה הָאִישׁ	אֲשֶׁלַח אֵלַיךְ אִישׁ מֵאַרְצָ בְּנֵימִן
אֲשֶׁר אֶמְרָתִי אֵלַיךְ	וּמִשְׁחָתוֹ לְנָגִיד
זֶה יַעֲצֵר בְּעַמִּי:	עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל

דברי חז"ל

טז: ומשחתו לנגיד - שמצד שנתנה המלוכה לשבט יהודה אפשר שלא היה באותו הפרק בשבט יהודה ראוי למלוך, ולא היה ראוי למנות למלך הראשון רק באדם הגון ומעולה ביותר, והיתה הנבואה להעתר להם להמליך מלך מלכות עראי עד היות ביהודה מי שראוי לכך ושב המלכות לאחזתו, וראה והבן הנה ביעדו יתברך לנביא את שאול למלך אמר וה' גלה את און שמואל... ומשחתו לנגיד, ולא אמר למלך ... וזה אצלי מה שאמרו זכרונם לברכה (מ"ק טז:) וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת ביום הציל ה' אתו מכף כל אויביו ומכף שאול. אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד: דוד, שירה אתה אומר על מפלתו של שאול? אלמלי אתה שאול והוא דוד, איבדתי כמה דוד מפניו - שאלו היה הוא מזרע המלוכה כמוך או היית אתה ממונה לבד כמהו, איבדתי כמה דוד מפניו, אבל אתה כורש המלכות והיורש אם חוטא לפעמים מכסים אותו ואין מדקדקים אחריו, אבל מי שאינו אלא ממונה או אפוטרופוס מדקדקין אחריו בקלב שבקלות - עיין שם בדבריו עוד (מאירי - הוריות פ"ג ד"ה משיחה) (וגם עיין עוד לקמן פרק יב בדברי המלבי"ם)

ספר שמואל א – פרק י

סיכום הפרק

1. שמואל מושך את שאול לנגיד על ישראל
2. שמואל אומר לשאול שיפגוש אנשים שיגידו לו שנמצאו האתונות ושאביו דואג לו, ושימצא אנשים מביאים מנחה לבית אל, וגם שימצא קבוצת נביאים ושיתנבא אליהם, ואחר כך יפגוש אותו בגלגל
3. שאול אומר לדודו מה שאמר לו שמואל על האתונות ולא אמר לו דבר על המלוכה
4. שמואל קורא לעם לבוא למצפה ואומר להם שם שמאסו את ה' ושיבחר להם מלך דרך גורל
5. הגורל נופל על שבט בנימין, על משפחת המטרי ועל שאול, אבל אינו נמצא. שואלים שוב בה' וה' משיב ששאול נחבא אל הכילים
6. מביאים את שאול, ושמואל מעמיד אותו למלך. כל העם אומרים יחי המלך
7. שמואל אומר לעם, וגם כותב, משפט המלוכה. בני בליעל אינם מקבלים את שאול והוא מחריש

דברי הנביא

כב וַיִּשְׁאַל־עוֹד בְּי-הוָה	וַיִּגְבֶּה מִכָּל-הָעָם מִשְׁכָּמוֹ וּמַעְלָה:
הֲבֵא עוֹד הַלֵּם אִישׁ	כד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-כָּל-הָעָם
וַיֹּאמֶר י-הוָה הִנֵּה-הוּא	הֲרֵאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר-בּוֹ י-הוָה
נֶחְבֵּא אֶל-הַכִּלִּים:	כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל-הָעָם
כג וַיִּרְצוּ וַיִּקְחֻהוּ מִשָּׁם	וַיִּרְעוּ כָל-הָעָם
וַיִּתְיַצַּב בְּתוֹךְ הָעָם	וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ:

דברי חז"ל

טז: ואת דבר המלוכה לא הגיד לו - בשכר צניעות שהיה בו בשאול דכתיב ואת דבר המלוכה

לא הגיד לו, זכה ויצאת ממנו אסתר דכתיב (אסתר ב) אין אסתר מגדת מולדתה (מגילה יג):

כב: נחבא אל הכלים - ר' יהושע בן פרחיה היה אומר כל מי שאומר לי קודם שאכנס לגדולה זו הכנס רוצה אני שארד עמו לחייו, עכשיו שנכנסתי כל מי שיאמר לי רד הימנה רוצה אני שאפיל עליו קומקומוס של חמין, שהגדולה קשה היא להעלותה, וכשם שקשה היא להעלותה כך קשה להורידה, שכן מצינו בשאול, בשעה שאמר לו עמוד במלכות הוא מתחבא ... ובשעה שאמר לו

רד הימנה, היה מחזיר אחרי דוד להרגו (אבות דר' נתן פ"י ה"ג)

ספר שמואל א – פרק יא

סיכום הפרק

1. נחש העמוני עולה על יבש גלעד. הוא מסכים לכרות להם ברית אם נוקרים לכל א' עין ימין
2. אנשי יביש גלעד שולחים לכל ערי ישראל לעזרה
3. כששומע שאול הוא כועס. הוא לוקח צמד בקר שוברו ושולח בכל ערי ישראל לאמר מי שאיננו מצטרף אליו למלחמה ככה יעשה לבקר שלו
4. נופל פחד ה' על העם ויוצאים שלש מאות אלף איש ועוד שלשים אלף מיהודה ומכים את עמון
5. העם רוצים להמית כל מי שלא קיבל מלכותו של שאול, אבל שאול מתנגד
6. על פי שמואל הולכים לגלגל וממליכים שם את שאול בזבחים ובשמחה גדולה

דברי הנביא

יג וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְאִיּוֹמֵת אִישׁ בְּיָוִם הַזֶּה
כִּי הַיּוֹם עָשָׂה יְ-הוָה
תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל:

יב וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל-שְׂמוּאֵל
מִי הָאִמֹּר שְׂאוּל יִמְלֶךְ עָלֵינוּ
תִּנְנוּ הָאֲנָשִׁים וְנִמְיָתֶם:

דברי חז"ל

יג: ויאמר שאול לאִיּוֹמֵת איש ביום הזה - מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו שנא' ובני בליעל אמרו מה־ישענו זה ויבזהו ולא־הביאו לו מנחה ויהי כמחריש, וכתוב ויעל נחש העמוני ויחן על־יביש גלעד (יומא כב:)

ספר שמואל א - פרק יב

סיכום הפרק

1. שמואל מדבר אל העם ואומר להם שעכשיו שהזקין ימלוך עליהם המלך כפי בקשתם
2. שמואל אומר לעם שכל ימיו רק חסד עשה איתם, וכולם מסכימים
3. שמואל מזהיר את העם שרק אם ילכו בדרך ה' אז גם הם וגם מלכם יצליחו
4. שמואל חוזר ואומר שזה שבקשו מלך נחשב לחטא בעיני ה', ולהראות כעס ה' יורד גשם בימי קציר חיטים
5. העם מבקשים משמואל שיתפלל לה' שלא ימותו, ושמואל משיב שיעשה כך אך יזהרו לשמור דברי ה'

דברי הנביא

ח כְּאִשֶׁר-בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם
וַיִּזְעַקוּ אֲבֹתֵיכֶם אֶל-יְהוָה
וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן
וַיּוֹצִיאוּ אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרָיִם
וַיֵּשְׁבוּ בְּמִקְוֹם הַזֶּה:
יָא וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יִרְבֶּעֵל וְאֶת-בְּדָן
וְאֶת-יִפְתָּח וְאֶת-שְׁמוּאֵל
וַיִּצַּל אֶתְכֶם מִיַּד אֲיִבֵיכֶם מִסְּבִיב
וַתֵּשְׁבוּ בְּטַח:

דברי חז"ל

ח - וישלח י-הוה את-משה ואת-אהרן: ואומר וישלח ה' את ירבעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל, ירובעל, זה גדעון...בדן זה שמשון...יפתח, כמשמעו, ואומר (תהלים צט) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו. שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לומר לך: ירובעל בדורו כמשה בדורו, בדן בדורו כאהרן בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו. ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים, ואומר (דברים יז) ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם. וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו, ואומר (קהלת ז) אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה. (ראש השנה כה. כה-):

דברי הנביא

יז הָלוֹא קִצִּיר־חַטִּים הַיּוֹם
אֶקְרָא אֶל־יְהוָה
וַיִּתֵּן קוֹלוֹת וּמָטָר

וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי־רַעַתְכֶם רַבָּה
אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה
לְשֹׂאֵל לָכֶם מֶלֶךְ:

דברי חז"ל

יז ודעו וראו כי־רעתכם רבה: שצווי המלך הוא רק בעת שמתנהגים כפי דרך הטבע שאז צריך שיהיה עליהם איש אחד שינהיגם בעניני הכלל, ללחום מלחומתיהם ולשפטים, אבל בימי שמואל שהיו מונהגים על ידי זכותו של שמואל בהנהגה נסיית אלקית וה' היה המלך היוצא לפניהם ללחום מלחומתיהם ויתר עניניהם לא היה צורך להם למלך. וכמו שכתוב הלוא קציר חיטים אקרא אל ה' ויתן קולות ומטר...רצה לומר אחר שאתם רואים שבחיי אתם מונהגים על ידי ה' בהנהגה נסיית על ידי תפלתי לא היה לכם לשאול מלך בחיי. רק אחרי מות שמואל שאז נפסק הענין הנסיי והיתה הנהגתם כדרך הטבע אז היו מצווים לשאול להם מלך

(המלבי"ם דברים יז:יד ד"ה ואמרת)

ספר שמואל א – פרק יג

סיכום הפרק

1. שאול בוחר שלשת אלפים איש, אלפיים נשארים עמו במכמש ובהר בית אל, ואלף היו עם יונתן בנו בגבעת בנימין
2. יונתן הורג נציב הפלישתים בגבע, וכל ישראל שומעים על כעס הפלישתים
3. הפלישתים עולים למלחמה עם כח גדול מאוד, וחונים במכמש
4. כל ישראל מתחבאים בכל מקום שאפשר, וכמה עוברים את הירדן לברוח מהפלישתים
5. שאול והרבה מן העם נשארים בגלגל וממתינים לשמואל שאמר שיבא אחרי ז' ימים
6. כששמואל אינו מגיע העם מתחילים להפיץ, ושאול מחליט להקריב הקרבן בלעדיו
7. שמואל בא וכועס על שאול שלא שמר דבריו, ואומר לו שממלכתו לא תתקיים
8. שאול הולך לגבע בנימין ונשארים איתו רק 300 איש. הפלישתים מתחילים התקפתם
9. לא היה לבני ישראל כלי ברזל כלל, ורק לשאול וליונתן היה כלי זין

דברי הנביא

יג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׁאוּל נִסְכַּלְתָּ לֹא שְׁמַרְתָּ אֶת-מִצְוַת יְ-הוָה אֲלֵהֶיךָ אֲשֶׁר צִוְּךָ כִּי עָתָה הֵלִין יְ-הוָה אֶת-מַמְלַכְתְּךָ	אֶל-יִשְׂרָאֵל עַד-עוֹלָם: יָד וְעָתָה מִמְּלַכְתְּךָ לֹא-תִקּוּם בְּקֶשׁ יְ-הוָה לֹא אִישׁ כָּלִבָּבוֹ וַיִּצְנְהוּ יְ-הוָה לְנַגִּיד עַל-עַמּוֹ כִּי לֹא שְׁמַרְתָּ אֶת אֲשֶׁר-צִוְּךָ יְ-הוָה:
---	---

דברי חז"ל

יד - ועתה ממלכתך לא תקום: שכן אמר משה בתורה לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים וגו' (דברים י"ז כ') הא אם סר לא יאריך ימים. ואם תאמר לא על מצות נביא נאמר אלא על מצות התורה, הרי כבר נאמר ולשמור את כל דברי התורה הזאת ואחר כך לבלתי רום לבבו ולבלתי סור מן המצוה אפילו ממצות נביא: (רש"י)

ספר שמואל א – פרק יד

סיכום הפרק

1. יונתן ונושא כליו הולכים אל מצב הפלשתים בלי להגיד לשאול ולעם
2. יונתן ונערו עוברים בין המעברות, שן סלע מכאן ומכאן
3. יונתן אומר לנערו שיגלו את עצמם אל הפלשתים במצב, ואם הפלשתים יפחדו לצאת לקראתם יהיה סימן שה' נתן הפלשתים ביד ישראל
4. הפלשתים אכן מפחדים לצאת, ויונתן ונערו נופלים עליהם, וחרדה נופלת על הפלשתים
5. אנשי שאול רואים שיש מהומה בתוך הפלשתים ומתברר שיונתן ונושא כליו לא נמצאים
6. אחיה בן אחטוב, אחי אי כבוד, נושא האפוד. שאול אומר לו להביא את ארון האלקים
7. המהומה היתה רבה במחנה פלשתים, א' הורג את השני, ושאול ואנשיו לחמו איתם, וכן הצטרפו כל העברים המתחבאים בהר אפרים
8. שאול משביע את העם לא לאכול כלום עד שגומרים להנקם בפלשתים
9. העם באים בתוך היער שהיה שם דבש, אבל רק יונתן, שלא ידע משבועת אביו, אכל, ולוקה בעיניו
10. שללו מהפלשתים הרבה בהמות ששחטו ואכלו על הדם
11. שאול בונה במה ואומר לכל אחד להגיש אליו כל הבהמות ששחטו כדי לזרוק דמם
12. שאול שואל את ה' האם ירד בלילה אחרי הפלשתים. הוא לא מקבל תשובה ומכיר שחטאו
13. שאול מנסה לברר מי חטא, ואומר שהחוטא ימות. הגורל נופל על יונתן, ומודה שאכל
14. העם פודים את יונתן ממות
15. שאול לוחם בכל אויבי ישראל מסביב

דברי הנביא

לד וַיֹּאמֶר שְׂאוּל פָּצוּ בְעַם
וְאָמַרְתֶּם לָהֶם הֲגִישׁוּ אֵלַי
אִישׁ שׁוֹרֹז וְאִישׁ שִׁיהוּ
וּשְׁחַטְתֶּם בָּזָה וְאָכַלְתֶּם
וְלֹא־תַחַטְּאוּ לַיְהוָה
וְלֹא־תִחַטְּאוּ לַיְהוָה
לְאָכַל אֶל־הַדָּם
וַיִּגְשׁוּ כָל־הָעָם אִישׁ שׁוֹרֹז
בְּיָדוֹ הַלֵּילָה וַיִּשְׁחַטּוּ־שָׂם:
לֵה וַיִּבֶן שְׂאוּל מִזְבֵּחַ לַיְהוָה
אֹתוֹ הַחֵל לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ לַיְהוָה:

דברי חז"ל

ויבן שאול מזבח לה' וגו' והלא כמה מזבחות בנו ראשונים נח בנה מזבח אברהם בנה מזבח יצחק בנה מזבח יעקב בנה מזבח משה בנה מזבח יהושע בנה מזבח ואת אומר אותו החל לבנות מזבח לה' רבי יוסי אומר החל במלכים ר' יודן אמר לפי שנתן נפשו על הדבר של שחיטה שהיא צורך מזבח לפיכך העלה עליו הכתוב כאלו אותו החל לבנות מזבח (במדבר רבה פרשה י ד"ה איש)

ספר שמואל א - פרק טו

סיכום הפרק

1. שמואל אומר לשאול בשם ה' להנקם מעמלק ולהחרימם ואת כל אשר להם
2. שאול מונה את חייליו, מאתיים אלף רגלי ועשרת אלפים אנשי יהודה
3. שאול מזהיר את הקיני, שעשו חסד עם ישראל בעלותם ממצרים, להפריד את עצמם מעמלק
4. שאול מכה את עמלק ותופס את אגג מלך עמלק
5. שאול והעם חומלים על על אגג ועל מיטב השלל
6. ה' אומר לשמואל שמתחרט על שהמליך את שאול בגלל שלא שמע בקול ה'
7. שמואל אומר כך לשאול, ושאול משיב שהשאירו את הצאן לזבוח לה'
8. שמואל אומר לשאול שעדיף לשמוע לקול ה' מלהביא קרבנות, ושאול מודה שחטא
9. שמואל מודיע לשאול שה' קרע ממנו את המלוכה
10. שמואל הורג את אגג, ומתאבל על כשלונו של שאול. שוב אינו רואה את שאול עד יום מותו

דברי הנביא

ט וַיַּחְמַל שְׂאוּל וְהָעָם עַל-אַגָּג
וְעַל-מֵיטֵב הַצֹּאן וְהַבָּקָר
וְהַמִּשְׁנֵים וְעַל-הַפָּרִים וְעַל-כָּל-הַטּוֹב
וְלֹא אָבוּ הַחֲרִימָם
וְכָל-הַמְּלָאכָה נִמְבָּזָה וְנָמַס
אֹתָהּ הַחֲרִימוּ:
י וַיְהִי דְבַר-יְ-הוָה אֶל-שְׂמוּאֵל לֵאמֹר:
יֵא נְחַמְתִּי כִּי-הִמְלַכְתִּי אֶת-שְׂאוּל לְמֶלֶךְ
כִּי-שָׁב מֵאַחֲרַי
וְאֶת-דְּבָרֵי לֹא הִקִּים
וַיֵּחָר לְשְׂמוּאֵל
וַיִּזְעַק אֶל-יְ-הוָה כָּל-הַלַּיְלָה:

דברי חז"ל

ה - **וירב בנחל:** אמר רבי מני: על עסקי נחל. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול לך והכית את עמלק, אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה! ואם אדם חטא - בהמה מה חטאה? ואם גדולים חטאו - קטנים מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) אל תהי צדיק הרבה. ובשעה שאמר לו שאול לדואג (להלן כב) סב אתה ופגע בכהנים, יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) אל תרשע הרבה. (יומא דף כב:)

ט - **ויחמל שאול:** כל שהוא רחמן על אכזרים לסוף נעשה אכזר על רחמנים, להלן כתיב (להלן כב) ואת נוב עיר הכהנים הכה לפי חרב (ילקוט שמעוני)

ספר שמואל א – פרק טז

סיכום הפרק

1. ה' אומר לשמואל שיפסיק להתאבל על שאול וילך אל משפחת ישי בבית לחם וימשח מבניו למלך
2. שמואל מפחד ששאול ישמע ויהרגו, וה' אומר לו לקחת בקר ולומר שהולך לזבוח לה'
3. שמואל רואה את אליאב בן ישי וחושב שהוא הנבחר, וה' משיב לו שלא הוא הראוי למלכות
4. ישי מעביר כל בניו לפני שמואל ולכולם אומר שלא בזה בחר ה'
5. מביאים את דוד שהיה רועה את הצאן, וה' אומר לשמואל שהוא זה שנבחר
6. שמואל לוקח את קרן השמן ומושח את דוד וחוזר לביתו
7. רוח ה' עוזב את שאול ובמקומו נכנס רוח רעה מאת ה'
8. מבקשים מנגן בכינור לנגן לשאול להרגיע רוח הרעה, ומביאים את דוד
9. דוד מנגן לשאול, ושאול אוהב אותו ויהי לו לנושא כלים

דברי הנביא

ב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ
וְשָׁמַע שְׁאֹוֹל וַהֲרַגְנִי
וַיֹּאמֶר יְ-הוָה עֲגַלְתָּ בְקָר
דברי חז"ל

תִּקַּח בַּיָּד
וַאֲמַרְתָּ לְזַבַּח לִי-הוֹה בְּאֵתִי:

שלוחי מצוה אינן ניזוקין-היכא דשכיח היזיקא שאני, שנאמר ויאמר שמואל איך אלק ושמע
שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך (פסחים ח:)

דברי הנביא

ז וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-שְׁמוּאֵל
אֶל-תִּבֹּט אֶל-מְרֹאָהוּ
וְאֶל-גְּבוּהַ קוֹמְתוֹ
כִּי מֵאֶסְתִּיהוּ
דברי חז"ל

כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם
כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיו
וּי-הוֹה יִרְאֶה לְלִבּוֹ:

וה' יראה ללבב: הקדוש ברוך הוא ליבא בעי (סנהדרין קו:)

יב - כי הוא זה: ה' צדיק יבחן (תהלים יא), בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה... היה מוציא
הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית, ואח"כ
מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה, אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי

כחו יבא וירעה בעמי (שמות רבה פרשה ב ד"ה ב ומשה היה)

ספר שמואל א – פרק יז

סיכום הפרק

1. הפלשתים נערכים למלחמה נגד שאול וישראל בעמק האלה, אלו עומדים על ההר מזה ואלה מזה
2. גלית הענק יוצא ממחנה הפלשתים ואומר שיבחרו אחד מישראל שילחם איתו במקום שילחמו כולם, וכן עושה פעמיים בכל יום לארבעים יום
3. לישי שמונה בנים, שלשת הגדולים היו עם שאול במלחמה, ודוד הקטן מכולם, עזר גם לשאול וגם לרעות צאן אביו
4. דוד הולך לקחת אוכל לאחיו כבקשת אביו, ושם הוא רואה את גלית ושומע שמחרף את ישראל
5. שאול מבטיח לכל מי שיכה את גלית עושר גדול וגם את ביתו יתן לו וכן בית אביו יהיה חפשי בישראל
6. אליאב, אחיו הגדול של דוד, שומע את דוד מדבר על גלית וכועס על שעזב את הצאן לראות המלחמה
7. דוד אומר לשאול שיכה את גלית, ושאול אומר לו שלא יוכל
8. דוד אומר לשאול שכמו שהצליח להרוג אריה ודוב שלקחו צאן מהעדר כך יהרוג את גלית
9. שאול שם שריון שלו ומדיו וחרבו על דוד אבל דוד מורידם כי לא היה רגיל ללבשם
10. דוד לוקח מקלו בידו ובוחר חמשה אבנים חלקים, וקלעו בידו, וניגש אל הפלשתי
11. גלית מקלל את דוד ומבזה אותו על שבא עליו במקלות ככלב
12. דוד אומר לגלית שאע"פ שגלית בא בכלי מלחמה, הוא בא בשם ה' אלקי מערכות ישראל
13. דוד לוקח אבן ובקלעו מכה את גלית במצחו והוא נופל ומת
14. דוד לוקח את חרב גלית וכורת את ראשו, והפלשתים ראו שמת גבוריהם וברחו
15. ישראל ויהודה רודפים אחרי הפלשתים והורגים אותם
16. דוד מביא ראש גלית אל ירושלים, ואבנר מביא אותו לפני שאול, ששואל אותו בן מי הוא

דברי הנביא

מה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי
אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחַרְבַּ וּבַחֲנִית וּבְכִידּוֹן
וְאֲנִכִּי בָא־אֵלַיךָ בְּשֵׁם יְ-הוָה צְבָאוֹת
אֶ-לֹהֵי מַעֲרֻכֹת יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר חָרַפְתָּ:
מו הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגְּרֶךָ יְ-הוָה בְּיָדֵי
וְהַכִּיתֶךָ וְהִסְרֹתִי אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעַלְיָךָ
וְנִתַּתִּי פָגַר מִחֲנֵה פְּלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיַּת הָאָרֶץ
וַיַּדְעוּ כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֶ-לֹהִים לְיִשְׂרָאֵל:

דברי חז"ל

טז - ויתצב ארבעים יום: מ' פסיעות הלכה ערפה עם חמותה ונתלו לבנה מ' יום (רות רבה ב)

פרק יז דף 2

יח - ואת ערבתם תקח: למוד אותו שבט להיות ערב אלו לאלו, שנאמר בראשית (מג:ט) אנכי אערבנו, אמר ישי לדוד בנו הרי השעה שתלך ותקיים אותו הערבות של יהודה זקנך שערב את בנימן מיד אביו ... מה עשה דוד הלך וקיים את הערבות והרג את גלית, אמר לו הקב"ה חייד כשם שנתת נפשך תחת שאול שהוא משבטו של בנימן, כשם שעשה יהודה זקנך, שנאמר ישב נא עבדך תחת הנער - כך אני נותן בית המקדש בחלק יהודה ובנימן (ילקוט שמעוני שמואל א רמז קכו)

ספר שמואל א' – פרק יח

סיכום הפרק

1. דוד ויונתן כורתים ברית ואוהבים אחד את השני
2. שאול לוקח את דוד אליו ולא נותן לו לחזור לביתו. שאול שם את דוד על אנשי המלחמה
3. דוד מצליח מאוד וכולם משבחים אותו יותר משאול. שאול מתקנא בדוד וחושב להרגו
4. שאול מבטיח את מירב ביתו לדוד אם ילחם נגד הפלשתים. שאול רוצה שהפלשתים יהרגו את דוד
5. במקום לתת את מירב לדוד נותנים אותה אל עדריאל המחולתי
6. מיכל בת שאול אוהבת את דוד. שאול מנסה לשכנע את דוד, דרך עבדיו, להתחתן עם מירב ולתת מאה ערלות פלישתים כמוהר. מטרת שאול היתה שדוד יפול ביד הפלשתים
7. דוד ואנשיו הורגים מאתים פלשתים ובזה הוא מתחתן עם מיכל
8. שאול רואה כל הצלחת דוד ושה' עמו וירא מפניו ונהפך לו לאויב

דברי הנביא

וַיִּתֵּן לּוֹ שְׁאוּל אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ לְאִשָּׁה:
ל וַיֵּצְאוּ שְׁרֵי פְלִשְׁתִּים
וַיְהִי מִדַּי צֵאתְם שְׁכַל דָּוִד
מִכָּל עֲבָדַי שְׁאוּל וַיִּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד:

כִּז וַיִּקַּם דָּוִד וַיִּלָּךְ הוּא וְאֲנָשָׁיו
וַיִּךְ בְּפִלְשְׁתִּים מְאֹתַיִם אִישׁ
וַיָּבֵא דָוִד אֶת־עֶרְלֹתֵיהֶם
וַיִּמְלְאוּם לְמִלָּךְ לְהַתְחַתֵּן בְּמִלָּךְ:

דברי חז"ל

ל - וייקר שמו מאד: נתייקר שמו מאד בהלכה, כיצד כיון ששמעו פלשתים שנשא דוד אשה אמרו כתיב בתורתכם (דברים כד:ה) כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא, הרי שעה שנקפוץ על דוד ונאבדנו מן העולם והם אינם יודעים שדוד חכם ודורש במה דברים אמורים במלחמת הרשות אבל במלחמת חובה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה (וילקו"ש ש"א רמז קכט)

ספר שמואל א – פרק יט

סיכום הפרק

1. שאול מדבר אל יונתן ואל עבדיו על רצונו להמית את דוד
2. יונתן אומר לדוד להתחבא מאביו עד שיצלח לשנות את דעתו
3. יונתן משכנע את אביו שדוד רק עזר לו ולעם ושאול חזר בו משנאתו על דוד
4. דוד חוזר להיות מנגן לשאול ולצאת למלחמה נגד הפלשתים
5. חוזר רוח הרעה אל שאול ומנסה להרוג את דוד
6. דוד אל ביתו ושאול שולח לביתו להרגו בבקר
7. אומרים למיכל על תכניות שאול והיא עוזרת לדוד לברוח
8. דוד בורח אל שאול לרמה ומספר לו כל מה שעשה לו שאול, ושניהם הולכים לנויות
9. דוד שולח מלאכים לנויות לקחת את דוד וכולם מתנבאים בקרב הנביאים אשר שם
10. גם שאול הולך לנויות וגם עליו נהיה רוח ה' ויתנבא

דברי הנביא

יֵא וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל מְלָאכִים אֶל־בֵּית דָּוִד
לְשִׂמְרוֹ וְלְהַמִּיתוֹ בַּבֶּקֶר
וַתִּגַּד לְדָוִד מִיכַל אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר
אִם־אֵינְךָ מִמְּלֹט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה
מִחַר אֲתָה מוֹמֶת:
יב וַתִּגַּד מִיכַל אֶת־דָּוִד בְּעֵד הַחֲלוֹן
וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח וַיִּמְלֹט:

דברי חז"ל

יח - ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל: ר' הונא ברבי יוסי אמר אותה הלילה שברח דוד מלפני

שאול למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק לומד במאה שנה (ילקוט שמעוני שמואל א רמז

קכט)

ספר שמואל א - פרק כ

סיכום הפרק

1. דוד בורח מנוית ומבקש מיהונתן לדעת מדוע אביו רוצה להרגו
2. יהונתן מבטיח לדוד שאביו היה אומר לו דבר כזה
3. דוד מבקש מיהונתן לברר הדבר בזה שלא יבא לסעודת ראש חודש אצל המלך ויהונתן יגיד שדוד הלך לבית לחם לזבח משפחתו. אם המלך יכעס זה יהיה סימן ששונא את דוד
4. יהונתן מבטיח להודיע לדוד אם אביו שונאו ומשביע את דוד להטיב לו כל ימיו
5. עושים סימן בין שניהם שאחרי שלשה ימים יהונתן יצא לשדה איפה שדוד מסתתר ויורה חצים, אם יאמר לנער שהחיצים ממנו והלאה זה יהיה סימן שדוד יברח
6. כשיהונתן אומר לשאול מדוע דוד חסר, שאול כועס על יהונתן, ואומר לו שדוד בן מות
7. שאול מודיע לדוד דרך הסימן שקבעו על תכניות אביו, דוד משתחוה ליהונתן מנשקים בוכים ונפרדים

דברי הנביא

כּו וְלֹא־דַבֵּר שְׂאוּל מֵאוֹמֶה בְּיָוִם הַהוּא	מִה עֲשֵׂה:
כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא	לֵג וְיִטֵּל שְׂאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ
בְּלַתִּי טְהוֹר הוּא כִּי־לֹא טְהוֹר:	וְיַדַּע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא מֵעַם אָבִיו
לֵב וְיַעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאוּל אָבִיו	לְהַמִּית אֶת־דָּוִד:
וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ לָמָּה יוֹמֵת	

דברי חז"ל

כּו - בלתי טהור: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר (בראשית ז) ומן הבהמה אשר איננה טהרה... רב אחא בר יעקב אמר: שש עשרה, שנאמר כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור (פסחים ג.)

לב - למה יומת מה עשה: עד היכן תוכחה? רב אמר: עד הכאה, ושמואל אמר: עד קללה, ורבי יוחנן אמר: עד נזיפה. אמר רב נחמן בר יצחק, ושלתן מקרא אחד דרשו: ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרדות, וכתוב: ויטל שאול את החנית עליו להכותו. למאן דאמר עד הכאה, דכתיב: להכותו; ולמאן דאמר עד קללה, דכתיב: לבשתך ולבושת ערות אמך; ולמאן דאמר עד נזיפה, דכתיב: ויחר אף שאול. ולמ"ד נזיפה, הכתיב הכאה וקללה! שאני התם, דאגב חביבותא יתירא דהוה ביה ליהונתן בדוד, מסר נפשיה טפי. (ערכין דף טז:)

ספר שמואל א – פרק כא

סיכום הפרק

1. דוד בא אל נוב עיר הכהנים ואומר לאחימלך ששאל שלח אותו על איזו שליחות
2. דוד מבקש מאחימלך הכהן אוכל
3. אחימלך אומר לדוד שאין לו אלא לחם הפנים שאסור לזרים ולטמאים
4. דוד משיב לו שמותר לו כי הוא טהור והלחם כבר נעשה חול, ואפילו אם היה קודש היה מותר לו, ונותנים לדוד לחם הפנים
5. דוד מבקש חנית או חרב, ונותנים לו חרב גלית
6. ודוד בורח אל אכיש מלך גת, שמזהים אותו
7. דוד מפחד שיהרגו אותו ועושה את עצמו כמשוגע

דברי הנביא

ד וְעֵתָהּ מֵהַיֵּשׁ תַּחַת יָדָי
חַמְשֵׁה־לֶחֶם תִּנְנֶה בְּיָדִי
אוּ הַנֶּמְצָא:
ז וַיִּתְּנוּ־לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ

כִּי לֹא־הָיָה שָׁם לֶחֶם
כִּי־אִם־לֶחֶם הַפָּנִים
הַמְּוֹסָרִים מִלִּפְנֵי יְיָ הַזֶּה
לְשׁוֹם לֶחֶם חֵם בְּיוֹם הַלְקָחוֹ:

דברי חז"ל

ד - ועתה מה־יש תחת ידך: גדולה לגימה ששגתה עולה זדון ... דאמר ר' יהודה אמר רב אלמלי הלווהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נטרד דואג האדומי ולא נהרג שאול ושלושת בניו (סנהדרין קד).

ז - לשום לחם חם ביום הלקחו: נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו, שנא' לשום לחם חם ביום הלקחו, והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב (ויקרא כא) על השולחן הטהור, מכלל שהוא טמא, ואמאי? כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה! אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים, אומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום, סילוקו כסידורו (חגיגה כו:)

ספר שמואל א – פרק כב

סיכום הפרק

1. דוד נמלט אל מערת עדלם, ונקבצים אליו אחיו וכל בית אביו וכ400 איש
2. דוד לוקח אביו ואמו אל מלך מואב לשמור עליהם
3. דוד עוזב את המצודה והולך אל ארץ יהודה אל יער חרת
4. שאול מוכיח את עבדיו על שלא אמרו לו שיהונתן כרת ברית עם דוד
5. דאג האדמי אומר לשאול שנוב עיר הכהנים עזר לדוד
6. שאול קורא לאחימלך שאומר לו שלא ידע שדוד בורח ממנו
7. שאול אומר לעבדיו להרוג את כל כנהני נוב ומסרבים לעשות כן
8. שאול מבקש מדאג להרגם, והוא הורג שמונים וחמש כהנים וכל העיר החרב
9. נמלט בן אחד לאחימלך, ושמו אביתר. והוא בורח אל דוד שמבטיח לשמרו

דברי הנביא

יִזְכֹּר הַמֶּלֶךְ לְרָצִים הַנִּצְבִּים עָלָיו	לִפְגַּע בְּכַהֲנֵי יְהוָה:
סָבוּ וְהִמִּיתוּ כַהֲנֵי יְהוָה	יח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדוֹיָג סֵב אֶתָּה
כִּי גַם יָדָם עִם־דָּוִד	וּפְגַע בְּכַהֲנֵים
וְכִי יִדְעוּ כִּי־בִרְחַ הוּא	וַיֹּסֵב דוֹיָג הָאֲדָמִי וַיִּפְגַּע־הוּא בְּכַהֲנֵים
וְלֹא גָלוּ אֶת־אֲזָנָי	וַיָּמָת בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וְחֲמִשָּׁה אִישׁ
וְלֹא־אָבוּ עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ לְשַׁלַּח אֶת־יָדָם	נִשְׂא אֶפֶוד בְּדָ:

דברי חז"ל

קשה לשון הרע כשפיכת דמים, שכל ההורג אינו הורג אלא נפש אחת והמספר לשון הרע הורג שלשה, האומרו והמקבלו והנאמר עליו. שהרי דואג אמר לשון הרע על אחימלך בן אחיטוב ונהרג, ונהרג שאול שנא' (דה"א ט) וימת שאול במעלו אשר מעל בה', ודואג נשתרש מחיי העולם הזה ומחיי העולם הבא (תנחומא מצורע ב) עיין לעיל פרק טו דברי חז"ל שם

ספר שמואל א - פרק כג

סיכום הפרק

1. נאמר לדוד שהפלישתים נלחמים נגד קעילה
2. דוד שואל בה' לדעת האם ילחם בפלשתים, וה' אומר לו שיצליח
3. דוד מכה את הפלשתים ומציל את יושבי קעילה
4. שאול שומע שדוד נמצא בקעילה והולך להרוג את דוד
5. דוד שואל באפוד על ידי אביתר, וה' עונה ששאול ירד נגדו ושתושבי קעילה ימסרו אותו בידי שאול
6. דוד והאנשים אשר איתו בורחים מקעילה, ודוד יושב במדבר זיף וה' לא נותן אותו ביד שאול
7. יהונתן בא לחזק את דוד
8. אנשי זיף באים אל שאול ואומרים לו שדוד מסתתר ביניהם ומציעין לעזור לשאול ללכד את דוד
9. שאול מצליח לסובב את דוד אבל בא מלאך ומבשר לשאול שהפלשתים פשטו על הארץ
10. שאול שב מרדוף אחרי דוד, ודוד עוזב את מדבר מעון ויושב במצדות עין גדי

דברי הנביא

כּו וַיִּלְךָ שָׁאוּל מִצַּד הַהָר מִזֶּה
וַדָּוִד וְאֲנָשָׁיו מִצַּד הַהָר מִיָּמִי
וַיְהִי דָוִד נֶחְפָּז לְלַכְתּוֹ מִפְּנֵי שָׁאוּל
וְשָׁאוּל וְאֲנָשָׁיו עֹטְרִים
אֶל־דָּוִד וְאֶל־אֲנָשָׁיו לְתַפְּשֵׁם:
כּז וּמִלֶּאךָ בָּא אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר
מִהֲרָה וְלָכָה
כִּי־פָּשְׁטוּ פְּלִשְׁתִּים עַל־הָאָרֶץ:

דברי חז"ל

כז - ומלאך בא אל-שאול לאמר מהרה ולכה: כיון שראה דוד עצמו מצומצם ביד שאול ואנשיו אמר על חנם משח אותי שמואל ואמר לי כי משחך ה' למלך היכן היא אותה הבטחה שאמר לי? ומנין שכך אמר שנאמר (תהלים קטז) אני אמרתי בחפזי כל אדם כוזב - אפילו שמואל... אמר לו הקב"ה אני מעיד עליו שנאמן שמואל שנאמר (ש"א ג) וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא, ואתה קראת לשמואל כוזב, מיד ומלאך בא אל שאול לאמר מהרה ולכה...מלאך מן השמים היה שנאמר (תהלים נז) ישלח משמים ויושיעני: (ילקוט שמעוני)

ספר שמואל א - פרק כד

סיכום הפרק

1. שאול רודף אחרי דוד עם שלשת אלפים איש אל מדבר עין גדי
2. בהיות שאול במערה בא דוד בסתר וחותר מעיל שאול
3. דוד מצטער על מה שעשה ואינו נותן לאנשיו לנגוע בשאול
4. דוד קורא לשאול ואומר לו לא לקבל הלשון הרע נגדו, שהרי יכול היה להרגו במערה ורק קרע מעילו
5. שאול מתפייס בדברי דוד ובוכה על שרדף אחריו להרגו
6. שאול מכיר בצדקת דוד ומשביע אותו שכשימלוך לא יכרות זרעו

דברי הנביא

יא וְאָבִי רָאָה גַם רָאָה
אֶת־כַּנְף מְעִילָךְ בְּיָדִי
כִּי בְכַרְתִּי אֶת־כַּנְף מְעִילָךְ
וְלֹא הִרְגִיתִיךָ
דַּע וְרָאָה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה
וְפָשַׁע וְלֹא־חָטָאתִי לָךְ

וְאַתָּה צָדָה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ:
יב יִשְׁפֹּט יְיָ הַזֶּה בֵּינִי וּבֵינֶךָ
וְיִקְמֵנִי יְיָ הַזֶּה מִמֶּנֶּךָ
וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בְּךָ:
יג כַּאֲשֶׁר יֹאמֵר מִשַׁל הַקְּדֻמוֹנִי
מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בְּךָ:

דברי חז"ל

יא - ואבי ראה גם ראה: מכאן שחייב אדם בכבוד חמיו בכבוד אביו...ורבנן אמרין ואבי ראה
אמר לאבנר דהוא אביו באורייתא, גם ראה אמר לשאול (שוחר טוב)

יג - כאשר יאמר משל הקדמוני (שמות כ"א) ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו וגו', כאשר יאמר
משל הקדמוני מרשעים יצא רשע, במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד
הרג בשוגג ואחד הרג במזיד, לזה אין עדים ולזה אין עדים, הקב"ה מזמין לפונדק אחד, זה
שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונפל עליו והרגו, זה שהרג במזיד
נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה (מכות י:)

ספר שמואל א – פרק כה

סיכום הפרק

1. שמואל מת ונספד על ידי כל ישראל ונקבר ברמה
2. דוד שומע שנבל, איש עשיר ממעון, גוזז צאנו בכרמל
3. דוד שולח עשרה מעבדיו אל נבל לבקש שיתן לו מסעודתו כמו שעזר לרועי נבל
4. נבל מסרב לתת לדוד מסעודתו, ודוד יוצא עם 400 איש נגד נבל
5. אביגיל, אשת נבל, שומעת שדחה נבל את דוד אחרי שדוד עזר לרועי נבל, ושדוד יוצא להרגו
6. אביגיל לוקחת לחם, יין, בשר ופירות לדוד ולכל אנשיו ויורדת לקראת דוד
7. היא מתנצלת על רעת בעלה, מברכת את דוד, ומקבשת ממנו לא להרוג את נבל ולא להכשל בזה
8. דוד מברך את אביגיל על שמנעתו להרוג את נבל
9. אחרי שקם משכרותו, אביגיל מספרת לנבל מה שעשתה, ונבל מצטער מאוד ומת אחרי עשרה ימים
10. דוד מברך את ה' על שפרע מנבל, ולוקח את אביגיל לו לאשה
11. דוד לוקח גם את אחינועם מיזרעאל לאשה, ושאול נותן את מיכל לפלטי בן ליש

דברי הנביא

אִם-אֲשָׁאִיר מְכַל-אֲשֶׁר-לוֹ עַד-הַבֶּקֶר	כֹּא וְדָוִד אָמַר אֲדָּ לְשֹׁקֵר שְׁמֵרְתִּי
מִשְׁתִּין בְּקִיר:	אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָזָה בַּמִּדְבָּר
כִּג וַתֵּרָא אֲבִיגַיִל אֶת-דָּוִד	וְלֹא-נִפְקַד מְכַל-אֲשֶׁר-לוֹ מְאוּמָה
וַתִּמְהַר וַתֵּרָד מֵעַל הַחֲמוֹר	וַיֵּשֶׁב-לִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה:
וַתִּפָּל לְאַפֵּי דָוִד עַל-פְּנֵיהָ	כִּב כֹּה-יַעֲשֶׂה א-לֵהִים לְאִיבֵי דָוִד
וַתִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה:	וְכֹה יִסְיֵף

דברי חז"ל

כא - אם אשאיר מכל אשר לו עד הבקר: אמרה לו: וכי דנין דיני נפשות בלילה? אמר לה: מורד במלכות הוא, ולא צריך למידייניה. אמרה לו: עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעד בעולם (מגילה יד).

כט - והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים: כל תלמיד חכם שעוסק בתורה מקטנותו עד זקנותו ומת, באמת לא מת, אלא הוא עדיין בחיים לעולם ולעולמי עולמים, שנא' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך, מקיש הת"ח הצדיק אל אלקים, מה אלקים יהא שמו הגדול מבורך חי וקים לעולם, כך ת"ח שעסק בתורה כל ימיו ומת הרי הוא בחיים ועדיין לא מת והרי הוא חי לעולם. והיכן הוא נשמתו? תחת כסא הכבוד, מכאן אמרו אל ירבה אדם בכי ומספד על מתו (אליהו רבה ד')

לח - ויהי כעשרת הימים ויגף י-הוה את נבל: עשרה ימים מאי עבידתייהו? אמר רב יהודה אמר רב: כנגד עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד. רב נחמן אמר רבה בר אבוח: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים (ראש השנה יח).

ספר שמואל א – פרק כו

סיכום הפרק

1. באים הזיפים ואומרים לשאול שדוד מסתתר במדבר זיף ושאול יורד עם 3,000 איש להרגו
2. דוד ואבישי בן צרויה, אחי יואב, יורדים אל מחנה שאול בלילה, והוא יושן וסביביו שוכבים אבנר וכל אנשיו ותרדמת ה' נפלה עליהם
3. אבישי מבקש רשות מדוד להכות את שאול אבל דוד אינו מרשה לו לגעת במשיח ה'
4. דוד אומר לאבישי לקחת את חנית שאול התקועה בארץ מראשותיו וצפחת המים שלו
5. דוד עומד על ראש ההר למרחוק וקורא לעם ולאבנר ומוכיח אותם על שלא שמרו את המלך ונתנו לו לקחת חניתו וצפחת המים
6. שאול מכיר את קול דוד וקורא לו בני דוד
7. דוד מתחנן לפני שאול ומבקש לדעת מה עשה נגד המלך
8. שאול מודה שטעה, מבקש מדוד לשוב אליו
9. דוד מבקש שאחד הנערים יבואו לקחת חנית שאול, ושאול מברך את דוד

דברי הנביא

י וַיֹּאמֶר דָּוִד חַי־י הוּהוּ	ט וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אַבְיָשׁי
כִּי אִם-י הוּהוּ יִגְפְּנֵנִי	אֶל-תְּשַׁחֲיֹתָהוּ
אוֹ-יִזְמוּ יְבוֹא וְיָמָת	כִּי מִי שְׁלַח יָדוֹ בְּמַשְׁיַח י-הוּהוּ
אֲוּ בַמְּלָחְמָה יֵרֵד וְיִנְסָפָה:	וְיִנְקָה:

דברי חז"ל

י - חי י-הוה כי אם י-הוה יגפנו: מכאן היה ר' יאשיה אומר צריך אדם להשביע את יצרו שכן אתה מוצא בכל הצדיקים שמשביעין את יצרם. באברהם הוא אומר הרמותי ידי אל ה'. בבועז הוא אומר חי ה' שכבי עד הבקר (ילקוט שמעוני רמז קלז)

דברי הנביא

יט וְעַתָּה יִשְׁמַע־נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ

אֶת דְּבָרֵי עֲבָדוֹ

אִם־יִהְיוּ הִסִּיתֶךָ בִּי

יִרְחַ מִנְחָה

וְאִם בְּנֵי הָאָדָם אֲרוּרִים הִם לִפְנֵי־יְהוָה

כִּי־גִרְשׁוּנֵי הַיּוֹם

מִהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת־יְהוָה

לֵאמֹר לָךְ עֲבָד אֲ-לֵהִים אֲחֵרִים:

דברי חז"ל

יט - לך עבוד אלהים אחרים: וכי מי אמר לדוד לעבוד ע"א, אלא לומר לך כל היוצא מארץ

ישראל לחוצה לארץ כאלו עובד ע"א שנאמר לתת לכם את ארץ כנען וגו' כי אני ה' א-להיכם,

ד"א וכי תעלה על דעתך שדוד המלך עבד ע"א? אלא על ידי שפוסק מדברי תורה הולך ומדבק

בע"ז וכה"א וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, וסרתם מדרך החיים לדרך המות ועבדתם אלהים

אחרים: (ילקוט שמעוני רמז קלט)

ספר שמואל א – פרק כז

סיכום הפרק

1. דוד מחליט ללכת לגור בארץ פלשתים עם משפחתו וכל אנשיו כדי להימלט משאול
2. דוד, יושב עם אכיש מלך גת שנותן לו את צקלג
3. דוד הולך ותוקף את יושבי הארץ, הורג איש ואשה ולוקח את כל אשר להם
4. דוד אומר לאכיש שנלחם ביהודה ובישראל ומהם לקח את כל הביזה
5. אכיש מאמין שדוד שונא את ישראל ויהיה עבדו לעולם

דברי הנביא

כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשָׁב בְּשָׂדֵה פְּלִשְׁתִּים:
יב וַיֵּאמֶן אָכִישׁ בְּדָוִד לֵאמֹר
הַבָּאֵשׁ הַבְּאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל
וְהָיָה לִי לְעַבְד עוֹלָם:

יֵא וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־יַחֲיֶה דָוִד
לְהָבִיא גֵת לְאֵמֹר
פֶּן־יִגְדוּ עָלֵינוּ לֵאמֹר
כִּה־עָשָׂה דָוִד וְכִה מִשְׁפָּטוֹ

דברי חז"ל

יֵא וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־יַחֲיֶה דָוִד: והם מן השבע עממין שקיים בהם מצות (דברים כ"טז) לא תחיה כל

נשמה (מלבי"ם)

ספר שמואל א – פרק כח

סיכום הפרק

1. הפלישתים נאספים למלחמה נגד ישראל, ואכיש מבקש לדוד להצטרף אליו ולהיות לו לשומר
2. שאול מפחד ממחנה הפלשתים ומנסה לשאול בה' ולא נענה
3. שאול, שכבר הסיר האובות והידעונים מן הארץ, מבקש בעלת אוב לשאול בה
4. שאול מתחפש והולך עם שני אנשיו לאשה בעין דור ומבקש ממנה להעלות את שאול
5. האשה מפחדת משאול עד שמבטיח לה שלא יעניש אותה
6. שאול מבקש ממנה שיעלה את שמואל והוא עולה עוטה מעיל
7. שאול אומר לשמואל שהעלהו כי הפלשתים נלחמים נגדו וה' והנביאים לא עונים לו מה לעשות
8. שמואל עונה לו שה' סר מעליו ונתן אותו בנוי וישראל ביד פלישתים
9. שאול נבהל מדברי שמואל גם היה חלש מפני שלא אכל. האשה ועבדיו משכנעים אותו לאכול

דברי הנביא

טו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל	וַאֲקַרְאֶה לְךָ לְהוֹדִיעַנִי מָה אַעֲשֶׂה:
לְמָה הֲרִגְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי	יט וַיִּתֵּן י-הוּוֶה גַם אֶת-יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ
וַיֹּאמֶר שָׂאוּל צֶר-לִי מְאֹד	בְּיַד-פְּלִשְׁתִּים
וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי	וּמָחָר אֲתָה וּבְנִיךָ עִמָּי
וְא-לֵהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא-עֲנֵנִי עוֹד	גַּם אֶת-מִחְנֶה יִשְׂרָאֵל
גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם-בְּחַלְמוֹת	יִתֵּן י-הוּוֶה בְּיַד-פְּלִשְׁתִּים:

דברי חז"ל

טו - ולא-ענני עוד גם ביד הנביאים גם-בחלמות: כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו, שנאמר: ... ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלמות, ואילו אורים ותמים לא קאמר, משום דקטליה לנוב עיר הכהנים. ומנין דאחילו ליה מן שמיא? שנאמר ויאמר שמואל אל שאול מחר אתה ובניך עמי, ואמר רבי יוחנן: עמי - במחיצתי. (ברכות דף יב:)

יט - ומחר אתה ובניך עמי: רבי יונתן אומר כל הנביאים נתנבאו בחייהו, שמואל נתנבא בחיי ולאחר מיתתו שאמר שמואל לשאול אם אתה שומע לעצתי ליפול בחרב תהא מיתתך כפרה עליך ויהא גורלך עמי במקום שאני שרוי שם, ושמע שאול לעצתו ונהרג הוא ובניו עמו שיהא חלקו עם שמואל הנביא שנאמר עמי עמי במחיצתי (ילקוט שמעוני שמואל א רמז קמא)

ספר שמואל א – פרק כט

סיכום הפרק

1. הפלשתים מקבצים את מחניהם למלחמה, סרני הפלשתים עוברים לאלפים, ודוד ועבדיו עוברים אחרונה עם אכיש
2. אכיש מעיד על נאמנות דוד, אבל שרי הפלשתים לא סומכים עליו
3. אכיש אומר לדוד שאע"פ שהוא מאמין בו, שרי הפלשתים דורשים שיחזור מהמלחמה
4. דוד ואנשיו משכימים בבוקר וחוזרים מארץ פלשתים

דברי הנביא

וְלֹא־יְהִי־לָנוּ לְשָׁטָן בַּמִּלְחָמָה	ד וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים
וּבַמָּה יִתְרַצֶּה זֶה אֶל־אֲדֹנָיו	וַיֹּאמְרוּ לוֹ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים
הֲלוֹא בְּרֵאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם:	הַשֵּׁב אֶת־הָאִישׁ
ה הֲלוֹא־זֶה דָּוִד	וַיֵּשֶׁב אֶל־מְקוֹמוֹ
אֲשֶׁר יַעֲנוּ־לוֹ בַּמַּחְלוֹת לֵאמֹר	אֲשֶׁר הִפְקַדְתָּו נָשָׁם
הֲכִי נְשֹׂאֵל בְּאַלְפֵינוּ וְדָוִד בְּרַבְבֵּיתוֹ:	וְלֹא־יִרְדַּעַמְנוּ בַּמִּלְחָמָה

ספר שמואל א - פרק ל

סיכום הפרק

1. העמלקים כובשים את צקלג ושורפים אותה, ולוקחים כל הנשים והילדים בשבי
2. שתי נשי דוד, אחינועם ואביגיל, גם נשבו
3. דוד שואל באפוד האם לרדוף אחרי העמלקים, ונענה ששיגם ויצליח
4. דוד רודף אחרי העמלקים עם שש מאות איש, ובסוף נשארים איתו רק מאתיים
5. מוצאים איש מצרי, נותנים לו אוכל, והוא עוזר להם למצוא את אלו שתקפו את צקלג
6. העמלקים חוגגים עם כל השלל שלקחו, ודוד ואנשיו מכים אותם ומחזירים את כל השבויים
7. אלו שהלכו למלחמה עם דוד לא רצו לחלק את השלל שלקחו מהעמלקים עם אלו שנשארו בנחל
8. דוד מצוה שיחלקו את השלל בשוה, וכן קובע לחק ולמשפט בישראל
9. דוד חוזר לצקלג ושולח משלל העמלקים לכל לזקני יהודה אוהביו

דברי הנביא

כג וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ בְּן אֲחֵי	וַיַּחַלֵּק הַיֵּשֵׁב עַל־הַכִּלִּים
אֶת אֲשֶׁר־נָתַן יְ-הוָה לָנוּ	יַחֲדָו יַחַלְקוּ:
וַיִּשְׁמַר אֲתָנּוּ	כֹּה וַיְהִי מִהַיּוֹם הַהוּא וּמַעַלָּה
וַיִּתֵּן אֶת־הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בְּיַדְנוּ:	וַיִּשְׁמָה לַחֵק וּלְמִשְׁפַּט לְיִשְׂרָאֵל
כד וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לְדַבֵּר הַזֶּה	עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
כ"י כַּחֲלָק הַיָּרֵד בְּמִלְחָמָה	

דברי חז"ל

יז - **ולא נמלט מהם איש כי אם ארבע מאות איש:** כתיב (בראשית לד) וישב ביום ההוא עשו לדרכו וארבע מאות איש, להיכן הלכו? נשמטו אחד אחד בפני עצמן, אמרו שלא נכוה מגחלתנו של יעקב, אימתי פרע להם הקב"ה? להלן, ולא נמלט מהם איש כי אם ארבע מאות איש (ב"ר עח)

כה - ויהי מהיום ההוא ומעלה וישמה לחק ולמשפט: א"ר יודן והלאה אין כתיב כאן אלא ומעלה, ממי אתה למד מאברהם שנאמר (בראשית יד) בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי ענר ואשכל וממרא הם יקחו חלקם, והם הרי לא הלכו במלחמה! כדכתיב וירק את חניכיו ילידי ביתו, ואלו היו בעלי בריתו ונטלו חלקם (ב"ר מג)

ספר שמואל א – פרק לא

סיכום הפרק

1. אנשי ישראל נסים מפני הפלשתים ונופלים חללים בהר הגלבוע, וגם יהונתן, אבינדב ומלכישוע, בני שאול, נרהגים
2. שאול מבקש מנושא כליו להרגו כדי שלא יפול בידי הפלשתים, אבל נושא כליו מפחד להרגו
3. שאול נופל על חרבו ומת, וגם נושא כליו עושה כן
4. הפלשתים כורתים את אשר שאול ולוקחים את כליו ושולחים אותם סביב לערי פלשתים
5. הפלשתים תוקעין גופי שאול ובניו על חומות בית שן, אבל גבורי יביש גלעד הולכים בלילה ומורידים אותם ושורפים אותם ביבש
6. אנשי יביש גלעד קוברים עצמות שאול ובניו וצמים שבעת ימים

דברי הנביא

ד וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְנִשְׂא כָלְיוֹ	יב וַיִּקְוֹמוּ כָּל־אִישׁ חֵיל
שְׂלֵף־חַרְבֹּךָ וְדָקְרָנִי בָּהּ	וַיֵּלְכוּ כָּל־הַלְּיָלָה
פֶּן־יָבֹאוּ הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה	וַיִּקְרְאוּ אֶת־גְּוִיֹת שְׂאוּל וְאֵת גְּוִיֹת בְּנָיו
וְדָקְרָנִי וְהִתְעַלְלוּ־בִי	מִחוֹמַת בַּיִת שָׁן
וְלֹא אָבָה נִשְׂא כָלְיוֹ כִּי יֵרָא מְאֹד	וַיָּבֹאוּ יְבִישָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם:
וַיִּקַּח שְׂאוּל אֶת־הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ:	

דברי חז"ל

ד - ויקח שאול את החנית ויפל עליה: כתיב (בראשית ט) אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, להביא החונק את עצמו, יכול כשאול? תלמוד לומר אך (ב"ר לד - ועיי' בפירוש מתנות כהונה על מ"ר שכתב וז"ל בעבור שלא יתעללו בו הפלשתים ויהיה חלול כבוד שמים בדבר. וכעין זה כתב תוס' (ע"ז יח. ד"ה ואל יחבל בעצמו) וז"ל דהיכא שיראים פן יעבירום עובדי כוכבים לעבירה, כגון על ידי יסורין שלא יוכל לעמוד בהם, אז הוא מצוה לחבל בעצמו כי ההיא דגיטין (נז): גבי ילדים שנשבו לקלון שהטילו עצמם לים)

יב - ויקחו את-גויות שאול: אנשי יביש גלעד אמרו אותו האיש הצילנו מחרפת בני עמון, אין אנו חייבים לגמול לו חסד? אמר להם הקב"ה אתם גמלתם חסד עם שאול ועם בניו, אף אני נותן שכרכם לבניכם, לעתיד לבא כשעתיד הקב"ה לקבץ את ישראל, ראשון הוא מקבץ חצי שבט מנשה, (תהלים ט) לי גלעד ולי מנשה (פרקי דר"א יז)

פרק לא - דף 2

יג וַיִּמָּט שְׂאוֹל בְּמַעְלוֹ אֲשֶׁר מָעַל בֵּי-הוָה עַל-דְּבַר יְ-הוָה אֲשֶׁר לֹא-שָׁמַר וְגַם-לְשֹׂאוֹל בָּאוּב לְדַרְוֹשׁ:
יד וְלֹא-דָרַשׁ בֵּי-הוָה וַיִּמְיָתָהוּ וַיִּסַּב אֶת-הַמְּלוּכָה לְדָוִד בֶּן-יִשָּׁי: (ד"ה א-י)

ת"ר על ה' חטאים נרהג אותו צדיק, על שהרג נוב עיר הכהנים, ועל שחמל על אגג, ועל שלא שמא לשמואל, שנא' (לעיל י) שבעת ימים תוחיל וכו' ולא עשה כך, ועל ששאל באוב ובידעוני, ולא דרש את ד', היינו הא דכתיב (איוב לד) כי פעל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו (ויק"ר כו - ועיי' מה שהקשו מדוע הקדימו חטא נוב לחטאים הקודמים לה, וכתב בספר מוסר הנביאים וז"ל ומה שדן אותו המקום בעבור העבירות האלו (אגג, שמואל, אוב וכו') בחומר הדין, זהו משום שהוא דן את נוב עיר הכהנים בחומר הדין על דבר קל, ונמצא שהקב"ה דן אותו מדה כנגד מדה)

פרק א

1. א - **מן הרמתים צופים**: תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל...ותו ליכא? והכתיב ויהי איש אחד מן הרמתים צופים, אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל! מיהוה טובא הו. כדתניא: הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא, נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ושלא הוצרכה לא נכתבה (מגילה דף יד.)

2. יא - **ה' צבאות**: מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות; אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד? (ברכות לא.)

3. יג - **וחנה היא מדברת על לבה**: אמר ר' המנונא: כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה: מדברת על לבה - מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו. רק שפתיה נעות - מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו. וקולה לא ישמע - מכאן, שאסור להגביה קולו בתפלתו (שם).

פרק ב

4. א - **רמה קרני**: ולא רמה פכי. דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן (מגילה יד.)

5. ב - **ואין צור כא-להינו**: אין צייר כאלהינו. אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים, אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים (שם)

6. ו - **מוריד שאול ויעל**: בית שמאי אומרים: שלש כתות הן ליום הדין: אחת של צדיקים גמורין, ואחת של רשעים גמורין, ואחת של בינוניים. צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי עולם, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם... בינוניים יורדין לגיהנם ומצפצפין ועולין... ועליהם אמרה חנה ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל (ראש השנה דף טז-יז.)

7. ח - **כי לה' מצקי ארץ**: ראה הקב"ה שצדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור, שנא' כי לה' מצקי ארץ וישת עליהם תבל (יומא לח.)

8. יא - **והנער היה משרת את ה'**: מכאן למשמש פני תלמידי חכמים כמשמש פני השכינה (רש"י)

9. כב - **ואת אשר ישכבן**: כל האומר בני עלי חטאו - אינו אלא טועה, מתוך ששהו את קיניהן מיהא מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום (יומא ט.)

10. כה - **כי חפץ י-הוה להמיתם**: כתוב אחד אומר (יחזקאל י"ח) כי לא אחפוץ במות המת, וכתוב אחד אומר כי חפץ ה' להמיתם! כאן בעושי תשובה, כאן בשאין עושין תשובה. כתוב אחד אומר (דברים י) כי לא ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב אחד אומר (במדבר ו) ישא ה' פניו אליך, כאן קודם גזר דין, כאן לאחר גזר דין (נדה ע.)

פרק ג

11 ג - ונר א-להים טרם יכבה: אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנא' (קהלת א) זרח השמש ובא השמש, עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי (יומא לח:)

12 יז - ולכן נשבעתי לבית עלי: מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע, שנאמר ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה. אמר רבא: בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה. אביי אמר: בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים. רבה ואביי מדבית עלי קאתו, רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין, אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין (ראש השנה דף יח:)

13 יז - כה יעשה לך א-להים וכה יוסיף אם תכחד ממני: קללת חכם אפילו על תנאי היא באה. מנלן? מעלי, דקאמר ליה לשמואל: כה יעשה... אם תכחד ממני, ואף על גב דכתיב: ויגד לו שמואל את כל הדברים, ואפ"ה כתיב: (שמואל א:ח) ולא הלכו בניו בדרכיו (מכות דף יא:)

פרק ה

14 ה - על-כן לא ידרכו כהני דגון: ישראל המרו את א-להיהם יותר מאומות העולם דכתיב על כן לא ידרכו כהני דגון אבל בישראל כתיב (צפניה א) ופקדתי על כל הדולג על המפתן (ילקוט שמעוני)

פרק ו

15 יג - וישאו את-עיניהם ויראו את-הארון וישמחו לראות: ואנשי בית שמש כיון שראו את הארון היה להם ליטול את הבגדים שלהם ולהניחם על פניהם ולבא וליפול לפני הארון שעה אחת או שתיים או שלש עד שיתכסה הארון כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו. והם לא עשו כן אלא כשהיו רואין את הארון התחילו שוחקין וזוקפין את עיניהם ועומדים ומרקדים ומדברים דברים יתרים. לפיכך נפלו מישראל חמשים אלף וגם סנהדרי גדולה עמהם... שלא היה בהם דרך ארץ. ללמדך שלא חסר מישראל אפילו שוה פרוטה שלא כדון אלא הכל בדין אמת. (אליהו רבה י"א)

פרק ז

16 טז - והלך מדי שנה בשנה: מצינו משה ושמואל שוין כאחת, שנאמר (תהלים צט) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, בא וראה כמה בין משה לשמואל משה היה נכנס ובא אצל הקב"ה לשמוע הדבור ואצל שמואל היה הקב"ה בא שנאמר (לעיל ג) ויבא ה' ויטיב, למה כך? אמר הקב"ה בדין ובצדקה אני בא עם האדם משה היה יושב ומי שהיה לו דין בא אצלו ונידון, שנאמר (שמות יח) וישב משה לשפוט את העם, אבל שמואל היה טורח בכל מדינה ומדינה ושופט כדי שלא יצטערו לבא אצלו, שנאמר והלך מדי שנה בשנה, אמר הקב"ה משה שהיה יושב במקום אחד לדון את ישראל יבא אצלי לאוהל מועד לשמוע הדבור, אבל שמואל שהלך אצל ישראל בעיירות ודן אותם אני הולך ומדבר עמו (שמות רבה פרשה טז ד"ה ג ד"א משכו)

17 יז - כי-שם ביתו: הרוצה להנות, יהנה כאלישע, ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי שנא' ותשובתו הרמתה כי שם ביתו. ואמר רבי יוחנן: שכל מקום שהלך שם - ביתו עמו (ברכות ז:)

פרק ח

18 ג - ולא הלכו בניו בדרכיו: כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה, שנאמר ולא הלכו בניו בדרכיו, בדרכיו הוא דלא הלכו - מיחטא נמי לא חטאו. אלא מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע - שלא עשו כמעשה אביהם, שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם... והם לא עשו כן, אלא ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן. (שבת דף נ.ו.)

19 ו - וירע הדבר בעיני שמואל: ג' מצות נצטוו ישראל בביאתן לארץ למנות להם מלך, ולבנות בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק. אם כן למה נענשו בימי שמואל? לפי שהקדימו על ידן (תוספתא סנהדרין פ"ד) (להסביר דברי התוספתא יש לעיין בציטוט דברי המאירי בפרק ט)

20 כ - ככל הגוים: לא בקשו להם מלך אלא להעבידם עבודת כוכבים, שנא' והיינו גם אנחנו ככל הגוים (ספרי דברים יז)

פרק ט

21 טז - ומשחתו לנגיד: שמצד שנתנה המלוכה לשבט יהודה אפשר שלא היה באותו הפרק שבט יהודה ראוי למלוך, ולא היה ראוי למנות למלך הראשון רק באדם הגון ומעולה ביותר, והיתה הנבואה להעתר להם להמליך מלך מלכות עראי עד היות ביהודה מי שראוי לכך ושב המלכות לאחזתו, וראה והבן הנה ביעדו יתברך לנביא את שאול למלך אמר וה' גלה את און שמואל... ומשחתו לנגיד, ולא אמר למלך... וזה אצלי מה שאמרו זכרונם לברכה (מ"ק טז:) וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת ביום הציל ה' אתו מכף כל אויביו ומכף שאול. אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד: דוד, שירה אתה אומר על מפלתו של שאול? אלמלי אתה שאול והוא דוד, איבדתי כמה דוד מפניו - שאלו היה הוא מזרע המלוכה כמוך או היית אתה ממונה לבד כמהו, אבדתי כמה דוד מפניו, אבל אתה כיורש המלכות והיורש אם חוטא לפעמים מכסים אותו ואין מדקדקים אחריו, אבל מי שאינו אלא ממונה או אפוטרופוס מדקדקין אחריו בקלב שבקלות - עיין שם בדבריו עוד (מאירי - הוריות פ"ג ד"ה משיחה) (וגם עיין עוד לקמן פרק יב בדברי המלבי"ם)

פרק י

22 טז - ואת דבר המלוכה לא הגיד לו: בשכר צניעות שהיה בו בשאול דכתיב ואת דבר המלוכה לא הגיד לו, זכה ויצאת ממנו אסתר דכת' (אסתר ב) אין אסתר מגדת מולדתה (מגילה יג:)

23 כב - נחבא אל הכלים: ר' יהושע בן פרחיה היה אומר כל מי שאומר לי קודם שאכנס לגדולה זו הכנס רוצה אני שארד עמו לחייו, עכשיו שנכנסתי כל מי שיאמר לי רד הימנה רוצה אני שאפיל עליו קומקומוס של חמין, שהגדולה קשה היא להעלותה, וכשם שקשה היא להעלותה כך קשה להורידה, שכן מצינו בשאול, בשעה שאמר לו עמוד במלכות הוא מתחבא... ובשעה שאמר לו רד הימנה, היה מחזיר אחרי דוד להרגו (אבות דר' נתן פ"י ה"ג)

פרק יא

24 יג - ויאמר שאול לא-יומת איש ביום הזה: מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו שנא' ובני בליעל אמרו מה-ישענו זה ויבזהו ולא-הביאו לו מנחה ויהי כמחריש, וכתוב ויעל נחש העמוני ויחן על-יביש גלעד (יומא כב:)

פרק יב

25 ח - וישלח י-הוה את משה ואת אהרן: ואומר וישלח ה' את ירבעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל, ירובעל, זה גדעון...בדן זה שמשון...יפתח, כמשמעו, ואומר (תהלים צט) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו. שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לומר לך: ירובעל בדורו כמשה בדורו, בדן בדורו כאהרן בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו. ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים, ואומר (דברים יז) ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם. וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו, ואומר (קהלת ז) אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה. (ראש השנה כה-כה:)

26 יז - ודעו וראו כי דעתכם רבה: שצווי המלך הוא רק בעת שמתנהגים כפי דרך הטבע שאז צריך שיהיה עליהם איש אחד שינהיגם בעניי הכלל, ללחום מלחומתיהם ולשפטם, אבל בימי שמואל שהיו מונהגים על ידי זכותו של שמואל בהנהגה נסיית אלקית וה' היה המלך היוצא לפניהם ללחום מלחומתיהם ויתר עניניהם לא היה צורך להם למלך. וכמו שכתוב הלוא קציר חיטים אקרא אל ה' ויתן קולות ומטר...רצה לומר אחר שאתם רואים שבחיי אתם מונהגים על ידי ה' בהנהגה נסיית על ידי תפילתי לא היה לכם לשאול מלך בחיי. רק אחרי מות שמואל שאז נפסק הענין הנסיי והיתה הנהגתם כדרך הטבע אז היו מצווים לשאול להם מלך (המלבי"ם דברים יז:ד ד"ה ואמרת)

פרק יג

27 יז - ועתה ממלכתך לא תקום: שכן אמר משה בתורה לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים וגו' (דברים י"ז כ') הא אם סר לא יאריך ימים. ואם תאמר לא על מצות נביא נאמר אלא על מצות התורה, הרי כבר נאמר ולשמור את כל דברי התורה הזאת ואחר כך לבלתי רום לבבו ולבלתי סור מן המצוה אפילו ממצות נביא: (רש"י)

פרק יד

28 לה - אותו החל לבנות מזבח לה: והלא כמה מזבחות בנו ראשונים נח בנה מזבח אברהם בנה מזבח יצחק בנה מזבח יעקב בנה מזבח משה בנה מזבח יהושע בנה מזבח ואת אומר אותו החל לבנות מזבח לה' ר' יוסי אומר החל במלכים ר' יודן אמר לפי שנתן נפשו על הדבר של שחיטה שהיא צורך מזבח לפיכך העלה עליו הכתוב כאלו אותו החל לבנות מזבח (במדב"ר פרשה י ד"ה איש)

פרק טו

29 ה - וירב בנחל: אמר רבי מני: על עסקי נחל. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול לך והכית את עמלק, אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה! ואם אדם חטא - בהמה מה חטאה? ואם גדולים חטאו - קטנים מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) אל תהי צדיק הרבה. ובשעה שאמר לו שאול לדואג (להלן כב) סב אתה ופגע בכהנים, יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) אל תרשע הרבה. (יומא דף כב:)

30 ט - ויחמל שאול: כל שהוא רחמן על אכזרים לסוף נעשה אכזר על רחמנים, להלן כתיב (להלן כב) ואת נוב עיר הכהנים הכה לפי חרב (ילקוט שמעוני)

פרק טז

31 ב - איך אלך: שלוחי מצוה אינן ניזוקין-היכא דשכיח היזיקא שאני, שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך (פסחים ה:)

32 ז - וה' יראה ללבב: הקדוש ברוך הוא ליבא בעי (סנהדרין קו:)

33 יב - כי הוא זה: ה' צדיק יבחן (תהלים יא), בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה... היה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית, ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה, אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי (שמות רבה פרשה ב ד"ה ב ומשה היה)

פרק יז

34 טז - ויתיב ארבעים יום: מ' פסיעות הלכה ערפה עם חמותה ונתלו לבנה מ' יום (רות רבה ב)

35 יח - ואת ערבתם תקח: למוד אותו שבט להיות ערב אלו לאלו, שנאמר בראשית מג:ט) אנכי אערבנו, אמר ישי לדוד בנו הרי השעה שתלך ותקיים אותו הערבות של יהודה זקנד שערב את בנימן מיד אביו ... מה עשה דוד הלך וקיים את הערבות והרג את גלית, אמר לו הקב"ה חייך כשם שנתת נפשך תחת שאול שהוא משבטו של בנימן, כשם שעשה יהודה זקנד, שנאמר ישב נא עבדך תחת הנער - כך אני נותן בית המקדש בחלק יהודה ובנימן (ילקוט שמעוני שמואל א רמז קכו)

פרק יח

36 ל - וייקר שמו מאד: נתייקר שמו מאד בהלכה, כיצד כיון ששמעו פלשתים שנשא דוד אשה אמרו כתיב בתורתכם (דברים כד:ה) כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא, הרי שעה שנקפוץ על דוד ונאבדנו מן העולם והם אינם יודעים שדוד חכם ודורש במה דברים אמורים במלחמת הרשות אבל במלחמת חובה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה (ילקוט"ש ש"א רמז קכט)

פרק יט

37 יח - ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל: ר' הונא ברבי יוסי אמר אותה הלילה שברח דוד מלפני שאול למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק לומד במאה שנה (ילקוט שמעוני רמז קכט)

פרק כ

38 כו - בלתי טהור: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר (בראשית ז) ומן הבהמה אשר איננה טהרה... רב אחא בר יעקב אמר: שש עשרה, שנאמר כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור (פסחים ג.)

39 לב - למה יומת מה עשה: עד היכן תוכחה? רב אמר: עד הכאה, ושמואל אמר: עד קללה, ורבי יוחנן אמר: עד נזיפה. אמר רב נחמן בר יצחק, ושלתן מקרא אחד דרשו: ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרדות, וכתוב: ויטל שאול את החנית עליו להכותו. למאן דאמר

עד הכאה, דכתיב: להכותו; ולמאן דאמר עד קללה, דכתיב: לבשתך ולבושת ערות אמך; ולמאן דאמר עד נזיפה, דכתיב: ויחר אף שאול. ולמ"ד נזיפה, הכתיב הכאה וקללה! שאני התם, דאגב חביבותא יתירא דהוה ביה ליהונתן בדוד, מסר נפשיה טפי. (ערכין דף טז:)

פרק כא

40 ד - ועתה מה יש תחת ידך: גדולה לגימה (אכילה שמאכילים אורחין - רש"י)... ששגתה עולה זדון, דאמר ר' יהודה אמר רב אלמלי הלווהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נטרד דואג האדומי ולא נהרג שאול ושלושת בניו (סנהדרין קד).

41 ז - לשום לחם חס ביום הלקחו: נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו, שנא' לשום לחם חס ביום הלקחו, והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב (ויקרא כא) על השולחן הטהור, מכלל שהוא טמא, ואמאי? כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה! אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים, אומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום, סילוקו כסידורו (חגיגה כו:)

פרק כב

42 יז - סבו והמיתו כהני י-הוה: קשה לשון הרע כשפיכת דמים, שכל ההורג אינו הורג אלא נפש אחת והמספר לשון הרע הורג שלשה, האומרו והמקבלו והנאמר עליו. שהרי דואג אמר לשון הרע על אחימלך בן אחיטוב ונהרג, ונהרג שאול שנא' (דה"א י) וימת שאול במעלו אשר מעל בה', ודואג נשתרש מחיי העולם הזה ומחיי העולם הבא (תנחומא מצורע ב) עיין לעיל פרק טו דברי חז"ל שם

פרק כג

43 כז - ומלאך בא אל-שאול לאמר מהרה ולכה: כיון שראה דוד עצמו מצומצם ביד שאול ואנשיו אמר על חנם משח אותי שמואל ואמר לי כי משחך ה' למלך היכן היא אותה הבטחה שאמר לי? ומנין שכך אמר שנאמר (תהלים קטז) אני אמרתי בחפזי כל אדם כוזב - אפילו שמואל... אמר לו הקב"ה אני מעיד עליו שנאמן שמואל שנאמר (ש"א ג) וידע כל ישראל מדין ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא, ואתה קראת לשמואל כוזב, מיד ומלאך בא אל שאול לאמר מהרה ולכה... מלאך מן השמים היה שנאמר (תהלים נז) ישלח משמים ויושיעני: (ילקוט שמעוני)

פרק כד

44 יא - ואבי ראה גם ראה: מכאן שחייב אדם בכבוד חמו בכבוד אביו... ורבנן אמרין ואבי ראה אמר לאבנר דהוא אביו באורייתא, גם ראה אמר לשאול (שחר טוב)

45 יג - כאשר יאמר משל הקדמוני (שמות כ"א) ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו וגו', כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע, במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד, לזה אין עדים ולזה אין עדים, הקב"ה מזמינן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונפל עליו והרגו, זה שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה (מכות י:)

פרק כה

46. כא - אם אשאר מכל אשר לו עד הבקר: אמרה לו: וכי דנין דיני נפשות בלילה? אמר לה: מורד במלכות הוא, ולא צריך למידייניה. אמרה לו: עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעד בעולם (מגילה יד).

47. כט - והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים: כל תלמיד חכם שעוסק בתורה מקטנותו עד זקנותו ומת, באמת לא מת, אלא הוא עדיין בחיים לעולם ולעולמי עולמים, שנא' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך, מקיש הת"ח הצדיק אל אלקים, מה אלקים יהא שמו הגדול מבורך חי וקים לעולם, כך ת"ח שעסק בתורה כל ימיו ומת הרי הוא בחיים ועדיין לא מת והרי הוא חי לעולם. והיכן הוא נשמתו? תחת כסא הכבוד, מכאן אמרו אל ירבה אדם בכי ומספד על מתו (אליהו רבה ד')

48. לח - ויהי כעשרת הימים ויגף י-הוה את נבל: עשרה ימים מאי עבידתייהו? אמר רב יהודה אמר רב: כנגד עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד. רב נחמן אמר רבה בר אבוח: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים (ראש השנה יח).

פרק כו

49. י - חי י-הוה כי אם י-הוה יגפנו: מכאן היה ר' יאשיה אומר צריך אדם להשביע את יצרו שכן אתה מוצא בכל הצדיקים שמשביעין את יצרם. באברהם הוא אומר הרמותי ידי אל ה'. בבועז הוא אומר חי ה' שכבי עד הבקר (ילקוט שמעוני רמז קלז)

50. יט - לך עבוד אלהים אחרים: וכי מי אמר לדוד לעבוד ע"א, אלא לומר לך כל היוצא מארץ ישראל לחוצה לארץ כאלו עובד ע"א שנאמר לתת לכם את ארץ כנען וגו' כי אני ה' א-להיכם, ד"א וכי תעלה על דעתך שדוד המלך עבד ע"א? אלא על ידי שפוסק מדברי תורה הולך ומדבק בע"ז וכה"א וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, וסרתם מדרך החיים לדרך המות ועבדתם אלהים אחרים: (ילקוט שמעוני רמז קלט)

פרק כז

51. יא ואיש ואשה לא יחיה דוד: והם מן השבע עממין שקיים בהם מצות (דברים כ"ט) לא תחיה כל נשמה (מלבי"ם)

פרק כח

52. טו - ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלמות: כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו, שנאמר: ... ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלמות, ואילו אורים ותמים לא קאמר, משום דקטליה לנוב עיר הכהנים. ומנין דאחילו ליה מן שמיא? שנאמר ויאמר שמואל אל שאול מחר אתה ובניך עמי, ואמר רבי יוחנן: עמי - במחיצתי. (ברכות דף יב:)

53 יט - ומחר אתה ובניך עמי: רבי יונתן אומר כל הנביאים נתנבאו בחייהון, שמואל נתנבא בחייו ולאחר מיתתו שאמר שמואל לשאול אם אתה שומע לעצתי ליפול בחרב תהא מיתתך כפרה עליך ויהא גורלך עמי במקום שאני שרוי שם, ושמע שאול לעצתו ונהרג הוא ובניו עמו שיהא חלקו עם שמואל הנביא שנאמר עמי עמי במחיצתי (ילקוט שמעוני שמואל א רמז קמא)

פרק ל

54 יז - ולא נמלט מהם איש כי אם ארבע מאות איש: כתיב (בראשית לד) וישב ביום ההוא עשו לדרכו וארבע מאות איש, להיכן הלכו? נשמטו אחד אחד בפני עצמן, אמרו שלא נכוה מגחלתנו של יעקב, אימתי פרע להם הקב"ה? להלן, ולא נמלט מהם איש כי אם ארבע מאות איש (ב"ר עח)

55 כה - ויהי מהיום ההוא ומעלה וישמה לחק ולמשפט: א"ר יודן והלאה אין כתיב כאן אלא ומעלה, ממי אתה למד מאברהם שנאמר (בראשית יד) בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי ענר ואשכל וממרא הם יקחו חלקם, והם הרי לא הלכו במלחמה! כדכתיב וירק את חניכיו ילידי ביתו, ואלו היו בעלי בריתו ונטלו חלקם (ב"ר מג)

פרק לא

56 ד - ויקח שאול את החנית ויפל עליה: כתיב (בראשית ט) אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, להביא החונק את עצמו, יכול כשאול? תלמוד לומר אך (ב"ר לד - ועיי' בפירוש מתנות כהונה על מ"ר שכתב וז"ל בעבור שלא יתעללו בו הפלשתים ויהיה חלול כבוד שמים בדבר. וכעין זה כתב תוס' (ע"ז יח. ד"ה ואל יחבל בעצמו) וז"ל דהיכא שיראים פן יעבירום עובדי כוכבים לעבירה, כגון על ידי יסורין שלא יוכל לעמוד בהם, אז הוא מצוה לחבל בעצמו כי ההיא דגיטין (נז): גבי ילדים שנשבו לקלון שהטילו עצמם לים)

57 יב - ויקחו את גוית שאול: אנשי יביש גלעד אמרו אותו האיש הצילנו מחרפת בני עמון, אין אנו חייבים לגמול לו חסד? אמר להם הקב"ה אתם גמלתם חסד עם שאול ועם בניו, אף אני נותן שכרכם לבניכם, לעתיד לבא כשעתיד הקב"ה לקבץ את ישראל, ראשון הוא מקבץ חצי שבט מנשה, (תהלים ס) לי גלעד ולי מנשה (פרקי דר"א יז)

מקומות

רמה
שילה

אפק
שילה

אשדוד
גת
עקרון

שמות

פרק א

אלקנה
חנה
פנינה
עלי
שמואל

פרק ב

חנה
אלקנה
עלי
שמואל
חפני
פנחס

פרק ג

עלי
שמואל

פרק ד

שמואל
פלשתים
חפני ופנחס
עלי
אי כבוד

פרק ה

פלשתים

פרק ו

פלשתים

בית שמש

פרק ז

אבינדב

שמואל

פלשתים

קרית יערים

מצפה

אבן העזר

רמה

פרק ח

יואל ואביה

פרק ט

קיש

שאול

שמואל

גבעה

מצפה

פרק י

שמואל

שאול

פרק יא

נחש העמוני

שאול

שמואל

יביש גלעד

גלגל

פרק יב

שמואל

פרק יג

שאול

יונתן

פלשתים

שמואל

גבע בנימין

מכמש

גלגל

פרק כה

שמואל

דוד

נבל

אביגיל

אחינועם

פלטי בן ליש

כרמל

פרק כו

זיפים

דוד

שאול

אבישי בן צרויה

אבנר בן נר

מדבר זיף

פרק כז

דוד

אכיש מלך גת

צקלג

פרק כח

פלשתים

אכיש

דוד

שאול

שמואל

אשה בעלת אוב

גלבע

פרק כט

דוד

אכיש

שרי פלשתים

פרק ל

דוד

עמלקים

אביתר הכהן

איש מצרי

צקלג

פרק לא

שאול

יהונתן

אבינדב ומלכישוע

הר הגלבוע

בית שן

